

KOHTI TASA-ARVOISEMPAA VARHAISKASVATUSTA

Vanhempien ja kasvattajien näkemyksiä ja kokemuksia
Haukkamäen päiväkodin Kuusikko-ryhmässä

Aalto Iris & Janhonen Jaana

OPINNÄYTETYÖ

Kevät 2013

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) +

Lastentarhanopettajakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Aalto, Iris & Janhonen, Jaana. Kohti tasa-arvoisempaa varhaiskasvatusta— Vanhempien ja kasvattajien näkemyksiä ja kokemuksia Haukkamäen päiväkodin Kuusikko-ryhmässä. Kevät 2013, 60s, 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK)+ lastentarhanopettajakelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten päiväkodin kasvattajat sekä lasten vanhemmat kokevat tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen toteutuvan jyvaskyläläisen Haukkamäen päiväkodin Kuusikko-ryhmässä sekä miten kasvattajat ja lasten vanhemmat toimivat edistäessään tasa-arvoisuutta varhaiskasvatuksessa. Eräänä lähtökohtana opinnäytetyön aiheen valinnalle oli mahdollisuus lastentarhanopettajakelpoisuuden suorittamiselle sosionomiopintojen ohessa (AMK).

Tutkimuksen lähestymistapa oli kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen. Tutkimuksen aineistonkeruu toteutettiin kyselylomakkeilla Haukkamäen päiväkodin Kuusikko-ryhmän kasvattajille ja lasten vanhemmille. Kyselylomakkeita jaettiin 50 kappaletta, joista palautui 20 (N=20), neljä kasvattajilta (n=4) ja 16 (n=16) lasten vanhemmilta. Analysointi tehtiin jakamalla vastaukset tutkimustavoitetta vastaaviin teemoihin. Kasvattajien teemoiksi muodostuivat varhaiskasvatusympäristö, ryhmän toiminta ja kasvattajan toiminta ja vanhempien teemoiksi varhaiskasvatusympäristö, arjen toiminnot varhaiskasvatuksessa ja näkemykseni vanhempana. Aineisto syötettiin myös Microsoft Excel- taulukkolaskentaohjelmaan.

Opinnäytetyössä saatujen tulosten mukaan työntekijät ja lasten vanhemmat pyrkivät kohtelemaan tyttöjä ja poikia tasa-arvoisesti. Kuitenkin, kun vanhemmat ja työntekijät arvioivat omaa toimintaansa, esille nousi positiivisen ja negatiivisen huomion antaminen enemmän pojille kuin tytöille. Tyttöjen ajateltiin automaattisesti olevan itsenäisempiä toiminnoissaan. Kasvattajat toteuttivat tasa-arvoisia kasvatustapojen ja edistivät tasa-arvoisuutta lasten kaverisuhteiden tukemisessa ja leikkien toteuttamisessa siten, että tyttöjä ja poikia jaettiin sekaryhmiin. Tulokset olivat hyvin samankaltaisia kuin aiemmissa tutkimuksissa. Varhaiskasvatussuunnitelman mukaisen tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen toteuttaminen on haasteellista, mutta sitä voidaan tukea tarjoamalla henkilöstölle koulutusta sekä kehittämällä yhteistyötä yhdessä vanhempien kanssa. Kuusikko-ryhmässä tasa-arvoinen varhaiskasvatus ei kaikilta osin toteudu.

Tuloksista voidaan päätellä, että päiväkodissa lapsiryhmien kokoamisella on merkitystä tasa-arvoisen kohtaamisen kannalta. Kasvattajien kokemuksen mukaan poikavoittoisessa ja vilkkaassa ryhmässä pojat huomataan herkemmin, jolloin he saavat myös enemmän palautetta. Huomioiminen, puheen laatu ja määrä olivat tilanteita, joissa tyttöjen ja poikien välinen tasa-arvoisuus ei toteutunut. Näissä tilanteissa aikuisten stereotyyppiset käsitykset korostuivat. Käsitykset siitä, millaisia tytöt ja pojat ovat ja mikä heille on luonteenomaista, on iskostunut mieliin niin vahvasti ja on vaikea huomata, miten nämä kulttuurisesti tuotetut käsitykset ovat muuttuneet tosiasioiksi.

Asiasanat: Tasa-arvo, varhaiskasvatus, sukupuoli, kvalitatiivinen tutkimus, kvantitatiivinen tutkimus.

ABSTRACT

Aalto, Iris & Janhonen, Jaana. Towards equality in childhood education — Parents and employees opinions and experiences of Kuusikko group in Haukkamäki day-care center. 60 p., 2 appendices. Language: Finnish. Pieksämäki, Spring 2013.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services + early childhood teacher qualification.

The objective of this thesis was to figure out how gender equality was fulfilled in early childhood education from the employees and the parents' point of view and also how employees and parents work to promote gender equality in early childhood education. One main starting point for choosing this subject for the thesis was the opportunity to get a qualification to work as an early childhood teacher while doing the bachelor degree in social work.

The study is a qualitative and quantitative research. Research material was collected using questionnaires that were given to the employees of Kuusikko group in Haukkamäki day-care center and also for the parents of the children in this group. Questionnaires were given out 50 copies from which 20 (N=20) were returned, four (n=4) from the employees and 16 (16=n) from the parents. The analysis was made by dividing the answers into themes considering the objective of the research. The theme of employees was early childhood environment, action of the group and employee action. The theme of parents was early childhood environment, daily actions in early childhood and view of parenting. The answer was also loaded to the Microsoft Excel- spreadsheet.

The results of this thesis show that both the employees of the day-care center and children's parents try to treat boys and girls the same way. However, when parents and employees judged their own behavior, both the employees and the parents pointed out that they're giving more both positive and negative attention to boys than girls. Automatically girls are thought to be more independent in their actions. The employees use gender equal education methods and promote gender equality for example in supporting of friendships and doing games the way that girls and boys are in mixed-up groups. The results were similar to those in earlier studies. In the plan for early childhood education it is stated that gender equal education is a challenge but it can be supported by providing more education for the workers and improving cooperation with the parents. In the group Kuusikko gender equal early childhood education is not fulfilled in all senses.

From the results you can see that there is a big role in how the group of children is gathered in day-care centers when considering gender equal encounters. The experience of the employees is that when there are more boys in the group, the boys tend to get more attention and feedback than the girls. Consideration and the way and amount of talking were situations where gender equality was not carried out. In these situations the stereotype opinions of the adult were emphasized. The idea of who girls and boys are and what they are supposed to do is so strong that it's hard to realize that these culturally made assumptions have become reality.

Keywords: Gender equality, early childhood education, gender, qualitative research, quantitative research.

SISÄLTÖ

1 ELÄMÄ ON KIINNI PIENISTÄ ASIOISTA	5
2 LAADUKAS VARHAISKASVATUS.....	7
2.1 Varhaiskasvatuksen toteutuminen	7
2.2 Kasvattaja varhaiskasvatuksessa	9
2.3 Varhaiskasvatuksen orientaatiot	10
2.4 Haukkamäen päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma	11
3 SUKUPUOLEN JA TASA-ARVON PALASIA.....	13
3.1 Sukupuoli—määrittelyä ja käsityksiä.....	13
3.2 Tasa-arvoinen kasvatus—oikeudet, velvollisuudet ja mahdollisuudet.....	15
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	17
4.1 Tutkimuksen tavoitteet	17
4.2 Tutkimuksen kohderyhmä	17
4.3 Tutkimusmenetelmät	18
4.3.1 Kvalitatiivinen tutkimus.....	18
4.3.2 Kvantitatiivinen tutkimus.....	19
4.4 Aineiston keruu.....	19
4.5 Vanhempien ja varhaiskasvattajien aineiston analysointi	22
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	24
5.1 Kasvattajat pyrkivät tasa-arvoon lapsia kasvattaessa	24
5.2 Vanhemmat haluavat olla mukana päiväkodin arjessa.....	28
6 TUTKIMUKSEN TARKASTELU.....	32
6.1 Tulosten tarkastelu.....	32
6.2 Johtopäätöksiä ja kehittämisideoita	38
7 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN ARVIOINTIA	41
7.1 Luotettavuustarkastelu	41
7.2 Opinnäytetyön eettinen näkökulma	43
8 POHDINTA	45
LÄHTEET.....	49
LIITE 1. Kasvattajien kyselylomake.....	52
LIITE 2. Vanhempien kyselylomake.....	57

1 ELÄMÄ ON KIINNI PIENISTÄ ASIOISTA

*Mistä on pienet tytöt tehty?
Mistä on pienet tytöt tehty?
Sokerista, kukkasista, inkivääristä, kanelista.
Niistä on pienet tytöt tehty.*

*Mistä on pienet pojat tehty?
Mistä on pienet pojat tehty?
Etanoista, sammakoista, koiran häntätupsukoista.
Niistä on pienet pojat tehty.
(Kunnas 2005, 58.)*

Mielestämme edellä olevat runot kuvaavat hyvin tyttöjen ja poikien erilaisuutta. Näistä runon mainitsemista mausteista kasvaa yksilö, kukin omanlaisensa, joka tarvitsee lapsena tasa-arvoista kohtelua kasvaakseen tasa-arvoisuutta kunnioittavaksi aikuiseksi.

Opinnäytetyömme käsittelee tyttöjen ja poikien tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen toteutumista Haukkamäen päiväkodissa Jyväskylässä. Opinnäytetyömme aihe syntyi oma-kohtaisten kasvatuskokemusten kautta. Toisen opinnäytetyön tekijän keväällä 2012 suorittama pedagoginen harjoittelu Haukkamäen päiväkodissa avasi silmiä monesta eri näkökulmasta. Arki oli hektistä ja eri toimintojen jaksottamaa. Aina ei arjen huikeassa ehdi keskittyä ”pieniin” asioihin, kuten leikinvalintataulun tasavertaiseen tarjontaan ja kuka pääsee ensimmäisenä pukemaan ulos tai ruokajonoon, vaikka ne olisivat lapsen kasvulle ja kehitykselle merkityksellisiä. Nämä kaikki kuuluvat tasa-arvoiseen varhaiskasvatukseen ja näiden huomioiden saattelemana syntyi aihe opinnäytetyöllemme, Koh-ti tasa-arvoisempaa varhaiskasvatusta — vanhempien ja kasvattajien näkemyksiä ja kokemuksia Haukkamäen päiväkodin Kuusikko-ryhmässä.

Sukupuoli on ristiriitainen kokonaisuus, joka mukautuu jatkuvasti eikä koskaan täysin saavuta sille asetettuja vaatimuksia. Kaikenikäisiin ihmisiin, myös lapsiin kohdistuu joka päivä useita sukupuoleen kuuluvia vaatimuksia ja odotuksia, joiden mukaan lasten tulisi elää, toimia ja käyttäytyä. Näin he tulevat osaksi kulttuuria ja ihmisyyttä. (Lehtonen 2005, 64—65.)

Opinnäytetyössämme pyrimme hahmottamaan osan niistä sukupuoleen liittyvistä odotuksista ja vaatimuksista, joita kasvattajat tuottavat päiväkodissa sekä vanhemmat kotona lapsia kasvatessaan. Perehdyimme aiheeseen, sitä koskevaan kirjallisuuteen ja totesimme, että tietoa oli hyvin saatavilla. Suomessa sukupuolen tutkimusta on tehty kuitenkin huomattavasti enemmän kouluissa kuin päiväkodeissa.

Käsitlemme opinnäytetyömme teoriaosuudessa varhaiskasvatukseen liittyviä tärkeitä käsitteitä tutkimuksemme kannalta ja pyrimme määrittelemään niitä. Teoriaosuudessamme tärkeitä sisältöjä ovat laadukas varhaiskasvatus, sukupuoli ja tasa-arvo. Teoriaosuuden jälkeen kuvaamme tavoitteita ja tutkimustehtäviämme, käyttämäämme menetelmää, aineiston keräämiseen liittyviä vaiheita, opinnäytetyömme toteuttamista ja sen etenemistä sekä aineiston analysointia. Saamamme tulokset olemme jakaneet teemoihin, joita tarkastelemme samalla niitä pohtien ja johtopäätöksiä tehden. Pohdimme myös opinnäytetyömme luotettavuutta ja eettisyyttä, jatkotutkimusmahdollisuutta, kehittämissideoita sekä koko opinnäytetyöprosessin vaikutusta omaan ammatilliseen kasvuun ja toimintaamme ammatillisena.

Naisasialiitto Unionin (2012) hanke tasa-arvoisesta päiväkotikasvatuksesta innoitti oman tutkimuksemme aihevalintaa. Rutiininomainen työ ja päivärytmissä pysymisen vaatimus altistavat henkilöstön usein toimimaan turvalliseksi koettujen, perinteisten mallien mukaisesti. Tasa-arvoinen päiväkotitukee lasten kasvua ihmisten moninaisuutta kunnioittaviksi ja paremmalla itsetuntemuksella varustetuksi yksilöiksi. Tasa-arvoasioihin panostaminen ehkäisee kiusaamista ja kannustaa sukupuolten välisiin ystävyyssuhteisiin. Päiväkodeissa, joissa lapset nähdään ensisijaisesti ihmisinä, eikä sukupuolen edustajina, edistetään niin lasten kuin aikuistenkin viihtyvyyttä.

2 LAADUKAS VARHAISKASVATUS

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus luokittelee varhaiskasvatuksen tärkeiksi painotusalueiksi lapsuuden arvokkaan luonteen, lapsuuden vaalimisen sekä lapsen ohjaamisen ihmisenä kasvamisessa. Toimintaa ohjaavat kolme kasvatuspäämäärää: henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen, toiset huomioon ottavien käyttäytymismuotojen ja toimintatapojen vahvistaminen sekä itsenäisyyden asteittainen lisääminen. Näiden päämäärien avulla kasvattajien tehtävänä on huolehtia, että toiminta ohjautuu tasapainoisesti ja syvällisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005,13.)

Hyvinvoinnin edistämässä keskeistä on lapsen yksilöllisyyden kunnioittaminen ja henkilökohtaista hyvinvointia edistämällä luodaan pohjaa jokaisen lapsen mahdollisuudelle toimia ja kehittyä omana itsenään. Toiset huomioon ottavien käyttäytymismuotojen ja toimintatapojen vahvistamisella tarkoitetaan lapsen taitoa ottaa muita ihmisiä huomioon ja välittämään toisista ihmisistä sekä lapsen myönteistä suhtautumista itseensä, toisiin ihmisiin, erilaisiin kulttuureihin ja ympäristöihin. Itsenäisyyden asteittainen lisääminen tarkoittaa, että lapsi kykyjensä mukaisesti pystyy huolehtimaan itsestään ja läheisistään sekä tekemään elämäänsä koskevia päätöksiä ja valintoja. Lapsi saa kokea ilon tunnetta oppiessaan omatoimisuutta tarpeellisen huolenpidon ja turvan ollessa läsnä koko ajan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 13.)

2.1 Varhaiskasvatuksen toteutuminen

Lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi on varhaiskasvatuksen ensisijainen tavoite. Huolehtimalla lapsen terveydestä, toimintakyvystä ja perustarpeista edistetään hyvinvointia. Hyvä hoito muodostaa perustan kaikelle toiminnalle varhaiskasvatuksessa. Lapsi saa vahvistusta itsetunnolleen, kun lapsi kokee arvostusta, hyväksyntää omana itsenään ja että hän tulee kuulluksi ja nähdyksi. On tärkeää kohdata lapsi hänen yksilöllisten tarpeiden, persoonallisuuden ja perhekulttuurinsa mukaisesti. Lapsi kokee olevansa tasavertainen suhteessa muihin riippumatta sukupuolestaan, sosiaalisesta tai kulttuurisesta alkuperästään tai etnisestä taustastaan. Pysyvät ja turvalliset ihmissuhteet edistävät lapsen hyvinvointia varhaiskasvatuksessa. On myös tärkeää vaalia lapsen suhteita vanhem-

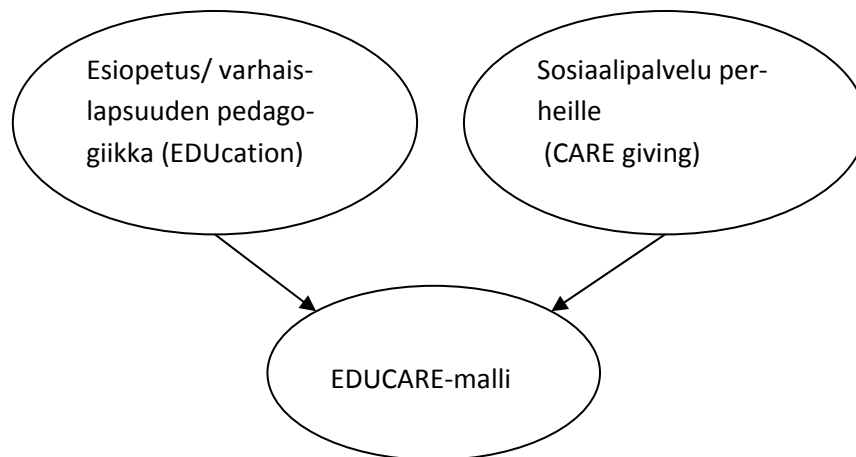
piin, kasvattajiin ja muihin lapsiin, näin lapsi kokee kuuluvansa vertaisryhmään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 15.)

Nummenmaa (2001) kiteyttää varhaiskasvatuksen ytimen toteamalla, että varhaiskasvatus on käytännössä lapsuuden eri oppimis- ja kasvuympäristössä tapahtuvaa kasvatuksellista ja pedagogista toimintaa. Tämä perustuu aikuisten ja lasten sekä lasten keskinäiseen vuorovaikutukseen sekä aikuisten keskinäiseen toimintaan ja yhteistyöhön. Tässä vuorovaikutuksessa lapsen ymmärtävä tulkinta on myös onnistuneen vuorovaikutuksen perusedellytys. (Nummenmaa 2001, 27.)

Hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta koostuva varhaiskasvatus on yhteiskunnan järjestämä, valvoma ja tukeva toiminta. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista yhteistoimintaa ja vuorovaikutusta, jossa lapsen omaehtoisella leikillä on suuri merkitys. Varhaiskasvatusta järjestetään valtakunnallisen linjausten mukaisesti pääasiassa varhaiskasvatuspalveluissa, joista keskeisimpiä ovat päiväkotitoiminta ja erilainen avoin toiminta sekä perhepäivähoito. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005,11.)

Nykypäivän varhaiskasvatus on muodostunut pitkän historian aikana. Kattava päivähoitojärjestelmä on merkittävä muutos viimeisen kolmenkymmenen vuoden ajalta. Subjektiiivinen oikeus kunnan järjestämään päivähoitoon tuli voimaan 1996, ja tämä on vahvistanut yhteiskunnan järjestämän varhaiskasvatuksen merkitystä. Oikeus päivähoitoon on ensisijaisesti lapsen oikeus. (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 8.)

Varhaiskasvatuksessa oppimisen ja hoivan tukeminen nivoutuvat toisiinsa Educare -mallin mukaisesti. Varhaiskasvatuksessa päämääränä on vahvistaa lapsen oppimaan oppimista ja kasvua oman elämänsä ja kasvunsa vaikuttajana. Lapselle itselleen tärkeät ja merkitykselliset tekijät luovat keskeiset puitteet kasvulle ja oppimiselle. Näitä keskeisiä tekijöitä ovat vertaisryhmät, leikki ja aikuisen tarjoamat aktiviteetit. Elementteihin kiinnittyvät merkitykselliset kokemukset lapsen muistoissa päivähoitokasvatuksessa. (Hujala ym. 2007, 12, 186—188.)

KUVIO 1. Educare-malli (Hujala ym. 2007, 12.)

Ammattitaitoinen henkilöstö on tärkeä voimavara varhaiskasvatuksessa. Henkilöstön tehtävänä on tuoda varhaiskasvatuksen kehittämistyöhön oman tieteenalansa, koulutuksensa ja asiantuntemuksensa mukainen panos ja näkökulma. Laadun kannalta on tärkeää, että jokaisella yksittäisellä kasvattajalla ja koko kasvatusyhteisöllä on vahva ammatillinen osaaminen ja tietoisuus. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.)

2.2 Kasvattaja varhaiskasvatuksessa

Päiväkodeissa työskentelevä varhaiskasvatuksen henkilöstö muodostaa moniammatillisen kasvattajayhteisön, jonka toiminta pohjautuu yhteiskunnan määrittelemissä asiakirjoissa oleviin ja yhteisesti sovittuihin arvoihin ja toimintatapoihin. Kasvattajan työssä on tärkeää tiedostaa oma kasvattajuus ja sen taustalla olevat arvot ja eettiset periaatteet. Oman työn reflektointi auttaa kasvattajaa toimimaan tietoisesti eettisten ja ammatillisesti kestävien toimintaperiaatteiden mukaisesti. Kasvattajat luovat aikuisten ja lasten yhteisössä hyvän ilmapiirin, jossa lapset kokevat yhteenkuuluvuutta ja osallisuutta. Kasvattajat vaalivat myös lapsen ystävyyssuhteiden ja hoito- ja kasvatussuhteiden jatkuvuutta. Kasvattajan työskentelyä ohjaa oma näkemys hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta ja kasvattaja tiedostaa lapsen kasvun ja oppimisen mahdollisuudet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 16—17.)

2.3 Varhaiskasvatuksen orientaatiot

Orientaatioiden muodostamat kokonaisuudet rakentavat varhaiskasvatuksen keskeiset sisällöt. Orientaatioita ovat matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen ja uskonnollis-katekismuksellinen orientaatio. Orientaatioilla turvataan lapselle maailmasta muodostuvan kuvan monipuolisuus, eheys ja kokonaisvaltaisuus. Onnistuneiden sisältöjen valintojen seurauksena alkaa lapsille avartua käsityksiä niistä perustavoista, joilla inhimillisiä kokemuksia muokataan ja selitetään historiallisen kehityskulun tuloksena. Eri orientaatioiden aiheet ilmiöt ja sisällöt liitetään lasten lähiympäristöön, arkeen ja konkreettisiin kokemuksiin niin, että lapset voivat tehdä asioista havaintoja ja muodostaa omia käsityksiä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 26.) Tasa-arvonäkökulma on mukana kaikissa orientaatioissa.

Matemaattinen orientaatio on päiväkodin arjessa jatkuvasti läsnä. Toiminnoissa pyydetään lapsia odottamaan, laskemaan ja liikkumaan kaikkia tasapuolisesti. Matemaattinen orientaatio tapahtuu arkielämän tilanteissa leikinomaisesti konkreettisten lapsille tuttu- jen ja heitä kiinnostavien materiaalien, esineiden ja välineiden avulla. Luonnontieteellisessä orientaatioissa havainnoidaan, tutkitaan, kokeillaan ja syvennyttään elollisen luonnon ilmiöihin. Ominaista on kokeellisen menetelmän käyttö, jossa kontrolloiduissa olo- suhteissa perehdytään syy-seuraustyyppisiin vaikutussuhteisiin. Tasa-arvo toteutuu muun muassa metsäretkillä vuoron odottamisessa, kuka saa kulkea jonon ensimmäisenä, kenen parina saa olla ja että kaikki lapset saavat kokeilla uusia asioita. (Varhaiskasva- tussuunnitelman perusteet 2005, 28—30.)

Historiallis-yhteiskunnallisessa orientaatioissa on mukana menneisyys sekä nykyisyys. Lähiympäristön ja kotiseudun kohteet ja nähtävyydet saavat merkityksiä ja aikaulottu- vuuden. Esteettisyys aukeaa lapsille havaitsemisen, kuuntelemisen, tuntemisen ja luo- misen kautta. Arvostukset, asennoituminen ja näkemykset alkavat hahmottua. Ihmisenä ja ihmisyyteen kasvamisen kannalta samaistuminen on yksi orientaation tärkeä prosessi. Eettisessä orientaatioissa tarkastellaan arvo- ja normimaailmaa. Lasten leikit, sadut ja pelit sisältävät yllättävän paljon vastakkainasettelua, oikean ja väärän valitsemista. Oi- keudenmukaisuuden, tasa-arvon, kunnioituksen ja vapauden kysymyksiä voidaan käsi- tellä luontevasti päivittäisten tapahtumien yhteydessä. Pelot, ahdistus ja syyllisyys kuu- luvat myös lasten elämään ja näitä aiheita käsitellään turvallisen ilmapiirin vallitessa.

Uskonnollis-katekismuksellinen orientaatio muodostuu uskonnollisista, hengellisistä ja henkisistä asioista ja ilmiöistä. Varhaiskasvatuksessa tulee syventyä lapsen edustamaan uskontoon, kulttuuriin ja perinteisiin sekä tukea ja kunnioittaa lapsen omaa kulttuurillista identiteettiä suvaitsevalla ja yhdenvertaisella kohtelulla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 28—30.)

2.4 Haukkamäen päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma

Haukkamäen päiväkodin tavoitteena on tarjota yksilöllistä monipuolista, lapsen persoonan ja kehitystason huomioon ottavaa hoitoa, kasvatusta ja opetusta. Työskentelyssä painottuu luottamuksellinen yhteistyö vanhempien kanssa. Henkilökunnan vahva osaaaminen sekä yhteistyö muiden kasvatustalon ammattilaisten kanssa takaa valmiuden kohdata lapsi yksilönä ja luoda lapselle turvallinen arki. Toiminnassa seurataan eri vuodenaikojen tarjoamia mahdollisuuksia ja vaalitaan suomalaisia perinteitä arvostaen monikulttuurisuutta. Toiminta-ajatuksena on tarjota lapsilähtöistä ja turvallista varhaiskasvatusta, johon koko päiväkodin henkilöstö on sitoutunut. (Haukkamäen päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2012.)

Haukkamäen päivähoitoalueen kasvatustiimi on moniammatillinen ja laajan ammattitaidon omaava, keittiö- ja siivoushenkilökunta mukaan lukien. Voimavarana nähdään työntekijöiden erilaiset harrastukset, kiinnostuksen kohteet sekä huumori. Ammatillisuus näkyy arvoissa, päivittäisissä toiminnoissa ja työntekijöiden yleisessä suhtautumisessa. Kasvattajalta edellytetään sitoutuneisuutta, herkkyyttä ja kykyä reagoida lapsen tunteisiin ja tarpeisiin. Kasvattajan toiminnan pääpaino asettuu lasten havainnoimiseen, kuuntelemiseen ja tutustumiseen heidän elämäänsä kokonaisuudessaan sekä oppimisympäristön muodostamiseen. Kasvattaja on myös turvallinen aikuinen, joka huolehtii lasten henkisestä ja fyysisestä turvallisuudesta. (Haukkamäen päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2012.)

Lapsen oikeuksista koskevan yleissopimuksen arvoista keskeisin on lapsen ihmisarvo. Haukkamäen päiväkodin keskeiset toiminnan arvot ovat muotoutuneet työyhteisössä käydyissä keskusteluissa, joissa yhdessä ponnistellaan yhteisten arvojen löytämiseksi. Keskeisimmät arvot Haukkamäessä ovat:

- Turvallisen, lämpimän ja myönteisen ilmapiirin rakentaminen ja vaaliminen
- Toisten kunnioittaminen ja huomioiminen
- Aito läsnäolo ja ajan antaminen lapsille
- Kohteliaat käytöstavat
- Lasten ja perheiden kuuleminen
- Erilaisuuden kunnioittaminen
- Henkilökunnan omasta hyvinvoinnista huolehtiminen

(Haukkamäen päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2012.)

3 SUKUPUOLEN JA TASA-ARVON PALASIA

Tässä luvussa kerromme tarkemmin kahdesta opinnäytetyömme kannalta merkittävää osaa näyttelevästä aihealueesta, sukupuolesta sekä tasa-arvosta. Selvennämme näiden määrittelyä sekä kerromme, minkälainen yhteys niillä on tyttöjen ja poikien tasa-arvoisen kohtelun kehittymisen kannalta.

3.1 Sukupuoli – määrittelyä ja käsityksiä

Sukupuoli voidaan määritellä biologiseksi ja sosiaaliseksi, kromosomeihin ja sisäiseen kokemukseen perustuvaksi käsitteeksi sisäiselle sukupuolikokemukselle ja sen ilmentämiselle. Sukupuolisuus tarkoittaa sukupuolen kokemisen tapaa, miten ihmisen sukupuolinen olemassaolo sosiaalisena, kulttuurisena, biologisena tai normeihin perustuvina käsityksinä esiintyy. (Ervasti & Hannula 2012.)

Sukupuoli ei ole ainoastaan kasvatuksen tulos, vaan se kumpuaa myös lapsesta itsestään. Lapset kasvavat ja kehittyvät sukupuoleensa useiden eri kehityspolkujen kautta. Lapsen tullessa 2–4 vuoden ikään, hän alkaa tuntea itsensä tytöksi tai pojaksi. Hänelle syntyy sukupuoli-identiteetti, sisäinen tunne siitä, onko hän tyttö vai poika vai jotain muuta. Pieneltä lapselta ei kuitenkaan oleteta sukupuolinormien mukaista käytöstä, vaan se vahvistuu kasvun aikana. Myönteisesti lapsen sukupuoleen suhtautuvat vanhemmat antavat lapselleen lahjan, avoimuus ja hyväksyminen suojelevat lapsen mielenterveyttä. (Huuska & Karvinen 2012, 34—43.)

Naskalin (2010) mukaan sukupuolen ajatellaan rakentuvan monesta eri palasesta, eivätkä yksittäiset kasvattajat tai kasvatusteko pysty siihen vaikuttamaan. Kasvatuksen näkökulmasta sukupuolen määrittymiselle suurempi rooli on medially, maailmankatsoimuksella ja koulutuspolitiikalla. (Naskali 2010, 277.)

Sukupuoleen liittyy määrittelyjä, käsityksiä ja malleja, jotka muodostuvat varhaislapsuuden tutussa ympäristössä, kuten kotona, hoitopaikoissa ja harrastuksissa. Tytöistä ja pojista käytetään erilaisia sanontoja, kuten ”pojat ovat poikia”, jotka ovat mukana joka-

päiväisessä arjessa. Pienet lapset kuulevat ja alkavat toistaa näitä kuultuja ja nähtyjä tapoja, joita ympärillä olevat aikuiset ja lapset käyttävät. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 15.)

Sukupuoli on yksi tapa luokitella ihmisiä, kun lapsia tai aikuisia halutaan asettaa erilaisiin järjestyksiin. Sukupuoli on läsnä pienen vastasyntyneen ensi hetkistä lähtien, kun kysytään, onko lapsi tyttö vai poika, ellei tietoa ole selvitetty jo ennen syntymää. Pian lapsen syntymän jälkeen hänelle alkaa kertyä sukupuolen mukaista ja väristä tavaraa niin vaatteista ja leluista lähtien aina sisustukseen ja satukirjoihin. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 15.)

Teräksen (2010) tekemässä pro gradu-tutkielmassa Tasa-arvoinen varhaiskasvatus — tapaustutkimus sukupuolesta ja tasa-arvosta päiväkodin arjessa on haluttu tarkastella sukupuolta ja tasa-arvon toteutumista suomalaisessa päiväkodissa. Teräksen tutkimuksen pääkysymys on, minkälaista päiväkotikasvatus on sukupuolen ja sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta. Teräs tuli tutkimuksessaan siihen johtopäätökseen, että tyttöjä ja poikia kohdellaan eri tavalla samassa ryhmässä, esimerkiksi poikia kehuttiin ja heitä autettiin enemmän mm. pukemistilanteissa.

Sukupuolten välisiä eroja päiväkodissa tutkineiden Keskinen ja Hopearuoho-Saajalan (1994, 18) mukaan sukupuoliroolistereotypia vaikuttaa erityisesti siihen, mihin lapsia ohjataan ja innostetaan sekä mitä heitä kehoitetaan välttämään. Asenteet tasa-arvoa kohtaan tyttöjä ja poikia kasvattaessa saattavat korostaa tasa-arvoa, usein kuitenkin arkielämässä esiin nousee kaavamaiset ja jäykät sukupuoliroolikäsitykset. Keskinen ja Hopearuoho-Saajala (1994, 16) kirjoittavat: ”Selkeä, arvostusta ja hyväksyntää sisältävä sukupuoli-identiteetti muodostaa olennaisen osan yksilön persoonallisuuden eheydestä, hyvinvoinnista ja psyykkisestä terveydestä sekä elinvoimasta”. Myönteisen ja selkeän sukupuoli-identiteetin muodostuminen lapselle on yksi tärkeä tavoite lapsen kasvatuksessa. (Keskinen & Hopearuoho-Saajala 1994, 16—18.)

Tytön toimiessa ja käyttäytyessä kuin poika tai pojan käyttäytyessä ja toimiessa kuin tyttö on kyse sukupuolen epätyypillisyydestä. Kasvuympäristön ollessa hyväksyvä ja avoin saa lapsi tilaa kehittyä ja ilmaista sukupuoltaan haluamallaan tavalla, ilman pelkoa tunteiden piilottamisesta. Pienet lapset ovat luovuudessaan ja joustavuudessaan

myös kokeilevia. Normien opettelu tulee vasta iän karttuessa. (Huuska & Karvinen 2012, 35—37.)

Kasvatusvuorovaikutuksessa lapset eivät ole vain tyttöjä tai poikia, vaan muun muassa lasten ja heidän vanhempiansa etnisyys, yhteiskunnallinen asema ja terveydentila ovat myös jatkuvasti läsnä. Sukupuolta tarkasteltaessa on huomioitava erilaisten yhteiskunnallisten ja kulttuuristen erojen yhtäaikainen esiintyminen. (Naskali 2010, 280.)

Sukupuoli, ikä, kansalaisuus tai ihmisen omat ominaisuudet eivät saa tuottaa eriarvoisuutta. Erojen huomioiminen ja huomaaminen on sukupuolisensitiivisyyttä eli herkkyyttä nähdä ja kuulla asioita eri kannoilta. Sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan taitoa tarkastella sukupuolta biologisuuden lisäksi sosiaalisen ja kulttuurisen määrittelyn näkökulmista. Sukupuolisensitiivisyys on taitoa huomata omia ja toisten kasvattajien sukupuolittuneita käytänteitä. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 26.)

3.2 Tasa-arvoinen kasvatus – oikeudet, velvollisuudet ja mahdollisuudet

Sukupuolten tasa-arvolla tarkoitetaan kaikkien ihmisten sukupuolesta riippumatta olevia oikeuksia, velvollisuuksia ja mahdollisuuksia kaikki elämänalueet huomioiden. (Henkel 2006, 5). Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta määrättyssä laissa (1986/609, 5§) sanotaan, että ”viranomaisten ja oppilaitosten sekä muiden koulutusta ja opetusta järjestävien yhteisöjen on huolehdittava siitä, että naisilla ja miehillä on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen sekä että opetus, tutkimus ja oppiaineisto tukevat lain tarkoituksen toteutumista”. (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 1986.)

Naisten ja miesten välisen tasa-arvolain (L 1986/609,7§) puitteissa kielletään myös syrjintä, niin välillisesti kuin välittömästäkin sukupuoleen liittyen. Naisen ja miehen asettaminen eri asemaan sukupuolen perusteella merkitsee välitöntä syrjintää. Välillinen syrjintä tarkoittaa eri asemaan asettamista sukupuoleen nähden neutraalilta vaikuttavan säännöksen, perusteen tai käytännön nojalla, jos menettelyn vaikutuksesta henkilöt voivat tosiasiallisesti joutua epäedulliseen asemaan sukupuolen perusteella. (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 1986.)

Yleissopimuksessa lapsen oikeuksista (1989, 29 artikla) Suomi sitoutuu koulutuksessa pyrkimään ”lapsen valmistamiseen vastuulliseen elämään vapaassa yhteiskunnassa ymmärryksen, rauhan, suvaitsevaisuuden, sukupuolten välisen tasa-arvon ja kaikkien kansakuntien, etnisten, kansallisten ja uskonnollisten ryhmien sekä alkuperäiskansoihin kuuluvien henkilöiden välisen ystävyyden hengessä”. Tasa-arvoa edistetään Suomessa monilla eri tavoilla. On esimerkiksi tasa-arvo-ohjelma, jolla hallitus pyrkii saavuttamaan tasa-arvotavoitteensa. (Lapsiasiavaltuutettu 2012.)

Tasa-arvon tarkastelussa käytetään niin määrän kuin laadun näkökulmaa. Määrällisyydellä voidaan tarkoittaa muun muassa varhaiskasvatuksen kentällä miesten ja naisten lukumäärällistä eroavaisuutta eri työtehtävissä. Laadullisuus merkitsee oman elämän hallintaa, ilman sukupuolesta johtuvia odotuksia ja rajoituksia. Varhaiskasvatuksessa esimerkkinä voisi mainita lasten leikkien ja roolien jakamista sen perusteella onko lapsi tyttö vai poika. (Henkel 2006, 11.)

Tasa-arvokasvatuksen toteutuminen varhaiskasvatuksessa vaatii keskustelua ja pohdiskelua, kuinka käytännössä erilaisia lapsia voidaan tukea. Kasvatusympäristöön ja – materiaaleihin täytyy myös kiinnittää huomioita tasa-arvon näkökulmasta. Esimerkiksi millaisia leluja ja kirjoja päiväkodissa on tai miten eri tilat on järjestetty. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 65.)

Tasa-arvo ja sen saavuttaminen on aina ajankohtainen ja tärkeä asia yhteiskunnassamme. Tasa-arvo ja siihen liittyvät kysymykset koskevat kaikkia yhteiskuntaelämän alueita. Tasa-arvon edistäminen on molempien sukupuolten yhteinen tehtävä ja tarkoituksena on edistää molempien sukupuolten asemaa. (Valtioneuvoston selonteko naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 2010, 11—12.)

Naisiasialiitto Unionin Tasa-arvokasvatuksen kehittäminen päiväkodeissa—hankkeen tarkoituksena oli levittää tasa-arvotietoutta, tasa-arvotyön käytännön menetelmiä ja sukupuolisensitiivisyyden ideaa suomenkielisiin päiväkoteihin vuosina 2010—2011. Hankkeen aikana havaittiin, että tyttöjä pidetään useimmin pieninä apulaisina, ”varakorvina” sekä pienempien lasten seuranpitäjinä. Ohjatuissa toimintatuokioissa pojat taasen saattoivat saada kasvattajilta usein jopa kaksinkertaisen määrän huomioita ja ohjeita. (Naisiasialiitto Unioni 2012.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa kerromme tarkemmin tutkimuksemme tavoitteista, kohderyhmästä ja menetelmistä. Käymme läpi myös aineiston keruun eri vaiheita ja analysoimme vanhempien ja kasvattajien aineistoa. Tavoitteenamme on luoda lukijalle selkeä kuva tutkimuksen toteutuksen eri vaiheista.

4.1 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuskysymyksemme ovat:

1. Miten työntekijät sekä lasten vanhemmat kokevat tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen toteutuvan Haukkamäen päiväkodin Kuusikko ryhmässä.
2. Miten kasvattajat ja vanhemmat toimivat edistäessään tasa-arvoisuutta varhaiskasvatuksessa.

Tavoitteenamme on selvittää kasvattajien sekä vanhempien käsityksiä sukupuolesta, tasa-arvosta ja niiden huomioimisesta kasvatuksessa. Koemme tämän tärkeäksi, koska se, millaisiksi lapset lopulta kasvavat, riippuu paljon siitä, millaisia tarpeita, uskomuksia ja ihmiskäsityksiä aikuiset painottavat heitä kasvattaessaan. Tutkimuksemme tarkoituksena on kartoittaa Kuusikko-ryhmän tasa-arvoisuutta tyttöjen ja poikien välillä varhaiskasvatuksessa sekä vanhempien että työntekijöiden näkökulmasta katsottuna.

4.2 Tutkimuksen kohderyhmä

Kevään 2012 pedagoginen harjoittelu Haukkamäen päiväkodissa antoi idean tehdä työelämälähtöinen opinnäytetyö. Hetken mietittyämme päätimme kysyä Haukkamäen päiväkodin Hillat-ryhmää tutkimuksemme kohderyhmäksi. Lastentarhanopettajat myöntivät idealle, mutta kesän aikana päiväkodissa tapahtui sisäisiä rakennemuutoksia, jolloin kohderyhmämme vaihtui Kuusikko-ryhmään.

Haukkamäen päiväkoti sijaitsee Haukkamäessä, Jyväskylän Palokassa. Haukkamäen päiväkoti tarjoaa varhaiskasvatuspalveluita alueen lapsille ja siellä toimii useita ryhmiä, joissa on yhteensä noin 150 lasta. Karpalot on 3-6-vuotiaiden pienryhmä, Hillat ja Vaapukat ovat 3-6-vuotiaiden ryhmä, Koivikko on alle 3-vuotiaiden ryhmä, jossa toimii kolme pienryhmää; Lillukat, Puolukat ja Herukat. Lisäksi päiväkodin tiloissa toimii lasten kerhoja ja perhekahvila. Kerhoissa on tarjolla monipuolista toimintaa ja leikki-seuraa 2-5-vuotiaille lapsille. (Haukkamäen päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2012.)

Tutkimuksen kohderyhmä on Kuusikko, 3-6 -vuotiaiden ryhmä, jossa toimii viisi pienryhmää; Mesimarjat ja Ahomansikat ovat 3-5 -vuotiaita, Metsämustikat ovat 3-vuotiaita ja Tervamustikat sekä Metsämansikat esikoululaisia. Lapsia on 47, joista osa on sisaruksia. (Haukkamäen päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2012.)

4.3 Tutkimusmenetelmät

4.3.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Käyttämämme tutkimusmenetelmät ovat laadullinen eli kvalitatiivinen ja määrällinen eli kvantitatiivinen. Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on moninainen todellisuus, todellinen elämä ja arki. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetään usein ihmistä tiedon keruun välineenä. Ainutlaatuinen tapauksien käsittely ja sen mukainen tulkinta on myös kvalitatiiviselle tutkimukselle ominaista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2003, 151—155) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa keskitytään pieneen tapaus määrään, mutta analysointi tehdään mahdollisimman tarkasti (Heikkilä 2008, 16). Tutkimuksen luotettavuuden kriteereinä pidetään uskottavuutta, luotettavuutta, vahvistettavuutta ja siirrettävyyttä. Siirrettävyydellä tarkoitetaan tulosten yleistettävyyttä tutkimustilanteen ulkopuoliseen vastaavaan kontekstiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 138—139.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimusaineiston kokoa ei säätele määrä vaan sen laatu. Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoite on, että aineisto antaa apuvälineitä asian tai ilmiön ymmärtämisessä tai tulkitsemisessä, vastaten tutkimuskysymyksiimme. Tutkimuksella ei saada yleistettäviä vastauksia vaan ymmärretään ja kyseenalaistetaan vanhoja malleja

ja luodaan mahdollisuuksia ajatella toisin. Vilkka (2005) sanoo, että tutkimuksen ymmärtämisen tavoitteena on paljastaa merkityksiä, joita ihmiset toiminnalleen antavat. (Vilka 2005, 50, 126.)

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus sopii hyvin toiminnan kehittämiseen ja eri vaihtoehtojen etsimiseen. Tutkimuksen avulla voidaan antaa virikkeitä erilaisille jatkotutkimuksille. (Heikkilä 2008, 16.)

4.3.2 Kvantitatiivinen tutkimus

Tilastollisella eli kvantitatiivisella tutkimusmenetelmällä selvitämme tutkimuksessamme lukumääriin ja prosenttiosuuteen perustuvia kysymyksiä. Tämä vuoksi otoksen tulisi olla riittävän suuri ja edustava. Tilastollinen tutkimus vastaa kysymyksiin mikä, missä, kuinka paljon ja kuinka usein. Tämä tutkimusmenetelmä soveltuu myös hyvin tutkimukseemme, koska tavoitteenamme on selvittää Haukkamäen päiväkodin vanhempien ja kasvattajien näkemyksiä ja kokemuksia tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen toteutumisesta Kuusikko-ryhmässä strukturoiduilla lomakekyselyillä (Heikkilä 2008, 13–16.)

Oleellista kvantitatiivisessa tutkimuksessa on aikaisempiin tutkimuksiin ja teorioihin tutustuminen ja johtopäätösten lukeminen. Käsitteiden selkeä määrittely on myös tärkeää. Aineiston valmistuttua se taulukoidaan ja muokataan tilastolliseksi käsiteltäväksi. Tutkimustuloksia voidaan kuvailla tilastolliseen analysointiin pohjaten erilaisten taulukoiden avulla. (Hirsjärvi; Remes & Sajavaara ym. 2004, 131, 183.) Aineiston keruussa käytetään tutkimuslomakkeita valmiine vastausvaihtoehtoineen, ja asioita kuvataan numeerisesti, taulukoilla havainnollistaen. Kvantitatiivisen tutkimuksen avulla voidaan selvittää olemassa oleva tilanne, mutta asioiden syyt jäävät vähäisemmiksi. (Heikkilä 2008, 16.)

4.4 Aineistonkeruu

Eri aineistonkeruumenetelmillä on hyvät ja huonot puolensa. Tässä tutkimuksessamme käytimme suunnitelmallista kyselytutkimusta, jota nimitetään myös survey-

tutkimukseksi. Survey-tutkimuksen aineisto kerätään tutkimuslomaketta käyttäen. (Heikkilä 2008, 19.)

Toteutimme tutkimuksen aineistonkeruun kyselylomakkeilla Kuusikko-ryhmän kasvat-
tajille ja lasten vanhemmille. Päädyimme kyselylomakkeiden käyttöön siksi, että kyse-
lytutkimukseen koetaan olevan kustannuksiltaan edullinen ja helppo tapa kerätä tutki-
musaineisto. Kysymyksiin vastaaminen voi tapahtua vanhempien ja työntekijöiden par-
haaksi katsomassa ajankohdassa ja ilman häiriöitä. Pienten lasten vanhemmilla ja päi-
väkodin työntekijöillä ei välttämättä ole aikaa syvään haastatteluun tai monimutkaisiin
kyselyihin kesken päivän, joten halusimme tehdä kyselystä vaivattoman ja miellyttävän
täyttää sekä saada mahdollisimman monet osallistumaan kyselyyn. Pyrkimyksenämme
on kuvailla mahdollisimman tarkasti saamiamme kyselyvastauksia, jotta uskottavuus ja
luotettavuus saavutettaisiin.

Laadimme erilaiset kyselylomakkeet vanhemmille ja varhaiskasvattajille (LIITE 1 & 2)
ja lähetimme ne sähköpostin välityksellä kohderyhmämme yhteyshenkilölle komen-
toitavaksi, koska halusimme varmistua, että näkemyksemme ovat yhtenäiset Kuusikko-
ryhmässä toimivien varhaiskasvattajien kanssa, sekä antaa heille mahdollisuuden pa-
lautteen antamiseen ja mahdollisten ideoiden tuottamiseen työhömmе. Kokemuksemme
mukaan yhteistyö toimi hyvin ja antoi varmuutta ajatuksillemme.

Saatuamme palautteen sähköpostitse päiväkodin työntekijöiltä laadimme lopulliset ky-
selylomakkeet vanhemmille ja kasvattajille. Kyselyjen avulla tarkoituksemme on selvit-
tää, mitä ryhmän kasvattajat ajattelevat tyttöjen ja poikien toiminnasta ja tarpeista päi-
väkodissa. Myös vanhempien mielipiteitä samoista asioista selvitämme kyselylomak-
keen avulla. Vanhempien ja kasvattajien kyselylomakkeet poikkeavat toisistaan sisällön
ja kysymysten määrän suhteen siten, että molemmille on omat, keskenään erilaiset kyse-
lylomakkeet. (LIITE 1 & 2.)

Kyselylomakkeen avulla hankitussa aineistossa vastaaja saa itse lukea kirjallisesti esite-
tyn kysymyksen ja vastata siihen kirjallisesti. Päivähoidossa olevien lasten perheet asui-
vat eri alueilla, ja varhaiskasvattajien arjen hektisyys olisi aiheuttanut haasteita sopivan
haastatteluajankohdan löytymiseksi, jolloin aineiston keruumenetelmänä kyselylomake
soveltui hyvin opinnäytetyöhömmе. Kyselylomakkeen etuna on myös se, että vastaaja

jää aina tuntemattomaksi. Tyypillisempänä haittana on pidetty riskiä alhaiseen vastausprosenttiin. (Vilka 2005, 74.)

Likertin asteikkoa käytetään yleisesti mielipideväittämissä. Teimme tutkimuksemme kyselylomakkeen likertin asteikolla, johon tuli väittämiä ko. aiheesta. Vaihtoehtoina kyselylomakkeissa oli kuusi eri kohtaa, jotka olivat 1= täysin eri mieltä, 2= jokseenkin eri mieltä, 3= ei samaa eikä eri mieltä, 4= jokseenkin samaa mieltä, 5= täysin samaa mieltä ja 0= en osaa sanoa. Vastajaan tuli valita asteikolta omaa käsitystään parhaiten vastaava vaihtoehto. Lisäksi jätimme tilaa jokaisen väittämän kohdalle vapaalle kommentoinnille. (Valli 2010, 118; Heikkilä 2008, 53.)

Toimitimme Haukkamäen päiväkodin lastentarhanopettajalle kyselylomakkeita 50 kappaletta. Toimittaessamme kyselylomakkeita Haukkamäen päiväkotiin vastaanotto oli ilahduttavan positiivinen. Ryhmän lastentarhanopettaja oli esitellyt opinnäytetyömme aiheen vanhemmille vanhempainillassa ja jakoi kyselylomakkeet heille vanhempainillan jälkeisenä päivänä lasten lokeroihin. Kuulimme tästä vasta jälkikäteen, jolloin jäimme pohtimaan, että olisimme voineet olla vanhempainillassa itsekkin esittelemässä ajatuksia työstämme. Kuusikko-ryhmän varhaiskasvattajille tarkoitetut lomakkeet jätimme myös ryhmän lastentarhanopettajalle, hän lupasi jakaa kyselylomakkeet työkavereilleen. Yhteistyö toimi hyvin Kuusikko-ryhmän työntekijöiden kanssa.

Vanhemmilla ja kasvattajilla oli kaksi viikkoa aikaa vastata kyselyyn. Olimme kyselylomakkeita viedessä vieneet suljetun laatikon Kuusikko-ryhmän eteiseen, johon oli helppo palauttaa täytetty lomake lasta hoitoon tuodessa. Vanhemmat ja varhaiskasvattajat palauttivat lomakkeet samaan laatikkoon. Meille palautui yhteensä 20 (N=20) kyselylomaketta, 4 (n=4) varhaiskasvattajilta ja 16 (n=16) vanhemmilta. Oli mielenkiintoista käydä sovittuna päivänä hakemassa palautettu aineisto Haukkamäen päiväkodilta ja päästä tutustumaan siihen. Oman kokemuksemme mukaisesti kyselyyn vastanneet varhaiskasvattajat ja vanhemmat olivat kiinnostuneita opinnäytetyömme aiheesta, se näkyi perehtyneisyytenä kysymyksiin ja vastauksien laadussa. Aineistoista nousi esiin paljon yhdenmukaisuutta, mutta myös omia erilaisia näkökulmia on nostettu esille. Paperilla oleva aineistomme oli helppolukuista ja sitä oli myös helppo käsitellä.

4.5 Vanhempien ja varhaiskasvattajien aineiston analysointi

Kerätyn aineiston analysointi, tulkinta sekä johtopäätösten teko ovat opinnäytetyön tärkeimpiä vaiheita (Hirsjärvi ym. 2009, 221). Aineistosta alkaa yleensä syntyä mielenkiintoisia kysymyksiä ja ajatuksia sitä työstämällä. Analyysin vaiheissa aineisto eritellään, luokitellaan ja pyritään saamaan aikaiseksi kokonaiskuva ilmiöstä. (Hirsjärvi & Hurme 2007, 143—144). Analysoimalla kvalitatiivista aineistoa on tarkoituksena selkeyttää sitä ja tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Aineisto pyritään tiivistämään niin, että sen sisältämä tieto kuitenkin säilyy. Aineiston muokkaaminen selkeämmäksi ja mielekkäämpään muotoon tuo tutkijalle lisää uutta tietoa tutkittavasta asiasta. (Eskola & Suoranta 2001, 137.)

Opinnäytetyössämme kyselylomakkeita jaettiin 50 (N=50) kappaletta, Vanhemmille 46 (n=46), työntekijöille 4 (n=4), joista täytettynä palautui neljä (n=4) lastentarhanopettajan vastausta sekä 16 (n=16) vanhempien vastausta, yhteensä 20 (N=20). Vanhemmista lomakkeen oli täyttänyt kolme isää ja 13 äitiä. Kyselylomakkeemme taustatiedoissa selvitimme myös sen, kumpi vanhemmista huolehtii pääsääntöisesti yhteydenpidosta päiväkotiin. Vastaajista neljä isää huolehti pääsääntöisesti yhteydenpidosta ja äideistä 12 huolehti yhteydenpidosta päiväkotiin.

Aloitimme aineiston analyysin tutustumalla huolellisesti saamiimme kyselylomakkeisiin. Analysoimme erikseen työntekijöiden ja vanhempien vastauksia. Analyysivaiheessa meille selkeni, millaisia vastauksia tutkimuskysymyksiin olimme saaneet, pohdimme ja vertailimme niitä aikaisempiin tutkimuksiin sekä toivoimme löytävämme yhteneväisyyksiä ja jopa välineitä kehittää tasa-arvoisuutta ryhmässä.

Teemoittelu on yleinen kvalitatiivinen aineiston analyysitapa. Siinä aineistosta nostetaan esiin tutkimusongelmaa avaavia teemoja. Näin voidaan vertailla tiettyjen teemojen esiintyvyyttä aineistossa. Aineistosta pyritään löytämään tutkimusongelman kannalta keskeiset aiheet. (Eskola & Suoranta 2001, 174.) Teemoittelu selkeytti omaa aineiston käsittelyämme. Lähdimme tarkastelemaan keräämäämme aineistoa opinnäytetyössämme käytettävien teorioiden pohjalta, unohtamatta saamastamme aineistosta nousevia asiasisältöjä.

Palautetut kyselylomakkeet saatuamme jaottelimme työntekijöiden kysymykset sekä vanhempien kysymykset tiettyjen teemojen alle, jotta aineiston analysoiminen olisi helpompaa. Työntekijöiden lomakkeen teemoja olivat ”varhaiskasvatusympäristö”, ”ryhmän toiminta” sekä ”kasvattajan toiminta” ja vanhempien lomakkeiden teemoja olivat ”varhaiskasvatus ympäristö”, ”arjen toiminnot varhaiskasvatuksessa” ja ”näkemysni vanhempana”. Teemat ovat mielestämme selkeitä ja sopivat opinnäytetyön tuloksien analysointiin, koska ne ovat muodostuneet tutkimuskysymyksiemme pohjalta sekä kuvaavat hyvin tutkimuksemme tarkoitusta.

Opinnäytetyön lopputyöstössä muutimme vanhempien (n=16) ja kasvattajien (n=4) tutkimusaineistot myös Microsoft Excel taulukkolaskenta ohjelmaan, koska teemoitetut vastaukset jäivät vajavaisiksi ja näin myös luotettavuus olisi kärsinyt. Suhteellisen pienen aineiston vuoksi taulukointi oli hyvä valinta ja selkeytti tulosten luettavuutta. Olemme kuvanneet saamiemme tuloksia sekä liittäneet tekstiin suoria lainauksia kasvattajien ja vanhempien kommentteista elävöittämään tekstiä.

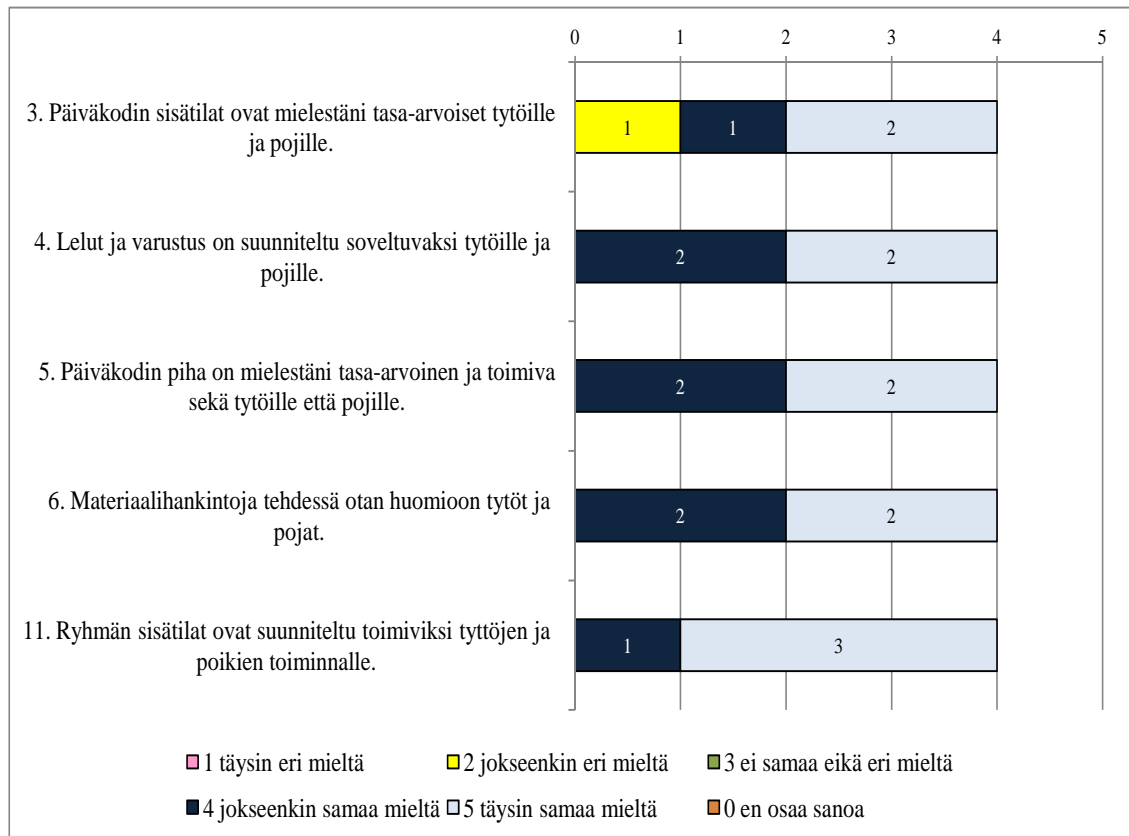
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Opinnäytetyömme tärkeimmät tutkimuskysymykset olivat selvittää, miten kasvattajat (n=4) ja vanhemmat (n=16) kokevat tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen toteutuvan jyväs-kyläläisen Haukkamäen päiväkodin Kuusikko-ryhmässä sekä miten kasvattajat (n=4) ja vanhemmat (n=16) toimivat edistäessään tasa-arvoisuutta varhaiskasvatuksessa. Seuraavaksi tarkastelemme ensin työntekijöille suunnatun kyselyn vastauksia ja sen jälkeen vanhempien vastauksia.

5.1 Kasvattajat pyrkivät tasa-arvoon lapsia kasvattaessa

Kartoitimme kasvattajien näkemyksiä varhaiskasvatusympäristöstä kysymysten 3, 4, 5, 6 ja 11 väittämillä. Vastajat saivat lisäksi kommentoida ja perustella vastauksiaan. Väittämien vastaukset ovat kuviossa kaksi. Kyselyyn osallistuneiden neljän (n=4) lastentarhanopettajan kokemukset varhaiskasvatusympäristöstä olivat samankaltaiset.

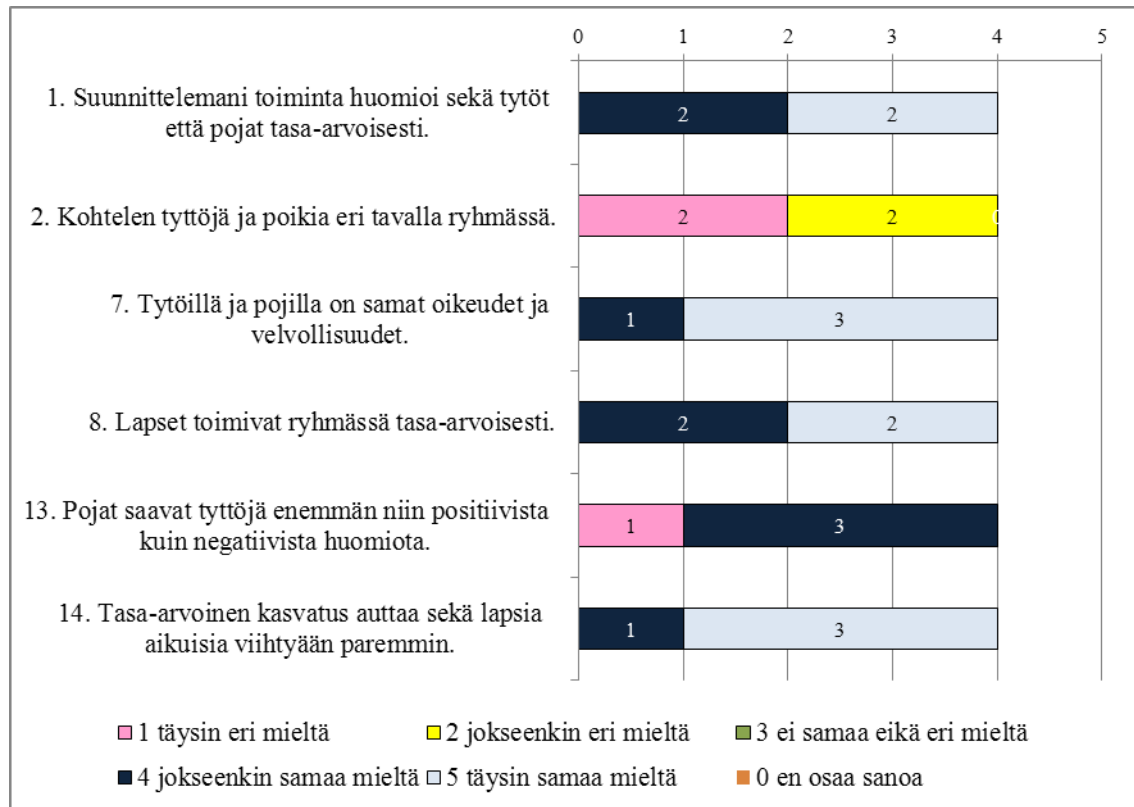
Kolme kasvattajaa oli jokseenkin/ täysin samaa mieltä siitä, että päiväkodin sisä- ja ulkotilat, sekä lelut ja materiaalit olivat tasa-arvoisia tytöille ja pojille. Yhden vastaajan mielestä sisätilat eivät olleet tasa-arvoiset. Esille nousi myös kokemus siitä, että päiväkodin sisätilat ovat suunniteltu ehkä enemmän tytöille, jotka viihtyvät / hakeutuvat pöydän ääreen piirtämään, askartelemaan tai pelaamaan. Hankintoja miettiessä pyritään suunnittelemaan niin, että leluja ja liikuntavälineitä olisi kaikille ikäkausille ja tytöille sekä pojille tasa-arvoisesti. (KUVIO 2.)

KUVIO 2. Kasvattajien vastaukset varhaiskasvatusympäristöstä.

On pieniä leikkisoppia—leikkialueita, mutta myös iso sali ja monipuolinen piha-alue, joka mahdollistaa monenlaiset leikit ja toiminnat.

Ryhmän toimintaa koskeviin väittämiin 1, 2, 7, 8, 13, ja 14 saatiin kuvion kolme mukaiset vastaukset. Kasvattajat olivat lähes samaa mieltä siitä, että päiväkodissa toteutettava ja suunniteltu toiminta huomioi tasa-arvoisesti sekä tytöt että pojat. Vastaajat kokivat kohtelevansa samalla tavalla tyttöjä ja poikia. Heiltä vaaditaan samoja asioita, muun muassa käytöstavat. Lapset toimivat tasa-arvoisesti ryhmätilanteissa, pojat ja tytöt saattavat leikkiä yhdessä, mutta kuitenkin pääosin pojilla on omat puuhut ja tytöillä omat. Saaduissa vastauksissa positiivinen ja negatiivinen huomiointi kohdistuu enemmän poikiin kuin tyttöihin. Kolme vastaajaa oli jokseenkin samaa mieltä siitä, että pojat saavat enemmän kaikenlaista huomiota. Pojat ovat usein vilkkaampia, äänekkäämpiä ja ulospäin suuntautuneita kuin tytöt, heidät huomataan helpommin ja näin ollen palautetta annetaan myös herkemmin. Kaikki vastaajat ovat jokseenkin/ täysin samaa mieltä siitä, että tasa-arvoinen kasvatus auttaa sekä lapsia, että aikuisia viihtymään paremmin. (KUVIO 3.)

KUVIO 3. Kasvattajien vastaukset ryhmän toiminnasta.

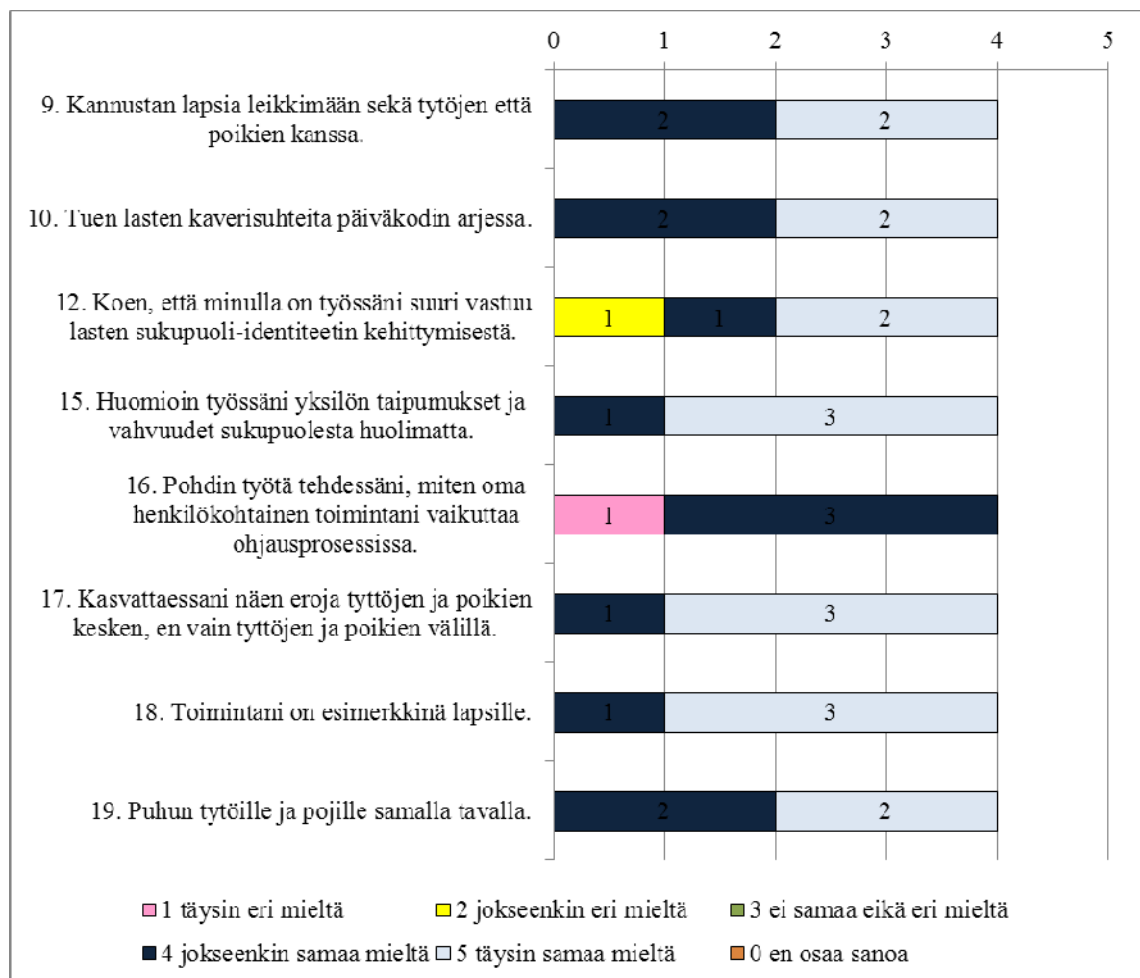
Menevät pojat huomataan. Välillä on huono omatunto, kun rauhallinen tyttö hoitaa hommat itsenäisesti. Yritän kuitenkin huomioida kaikki, esim. peittely sänkyyn.

Kasvattajan toimintaan koskeviin väittämiin 9, 10, 12, 15, 16, 17, 18, ja 19 saatiin kuvion neljä mukaiset vastaukset. Lapsia kannustetaan leikkimään tyttöjen ja poikien kanssa. Kaverisuhteita sekoitetaan tarkoituksenmukaisesti tyttöjen ja poikien kesken, toisille se on haasteellisempaa. Huonoa omaatuntoa kasvattajat kokevat siitä, että voisi vielä monipuolisemmin auttaa leikkikaverin valinnassa ja ohjata leikkimään vieraammankin lapsen kanssa. Kaverisuhteita tuetaan päiväkodin arjessa hyvin. Yhdessä neuvotellaan, ettei kenenkään tarvitsisi leikkiä yksin. Lastentarhanopettajista kaksi oli täysin samaa mieltä siitä, että heillä on työssään vastuu lasten sukupuoli-identiteetin kehittämisessä yhdessä vanhempien kanssa. Yksi vastaaja oli jokseenkin samaa mieltä ja yksi jokseenkin eri mieltä. He huomioivat yksilön taipumukset ja vahvuudet sukupuolesta huolimatta työssään. (KUVIO 4.)

Tähän pyrin ja hyvän näkemiseen lapsessa, se kantaa.

Kasvattajista kolme on jokseenkin samaa mieltä siitä, että he pohtivat oman toimintansa vaikutusta ohjausprosessiin, yksi vastaajista oli täysin eri mieltä. Kasvattajat puhuvat lapsille samalla tavalla sukupuolesta riippumatta. Lasten keskinäisessä puheessa sen sijaan huomataan eroavaisuuksia tyttöjen ja poikien kesken. Kasvattaessa lapsia vastaajat olivat jokseenkin/ täysin samaa mieltä siitä, että he näkevät eroja tyttöjen ja poikien kesken, ei vain tyttöjen ja poikien välillä. (KUVIO 4.)

Omalla puhumisellani, tekemiselläni ja valinnoillani voin vaikuttaa sekä positiivisesti että negatiivisesti lasten sukupuoli-identiteettiin.

KUVIO 4. Kasvattajien vastaukset omasta toiminnasta.

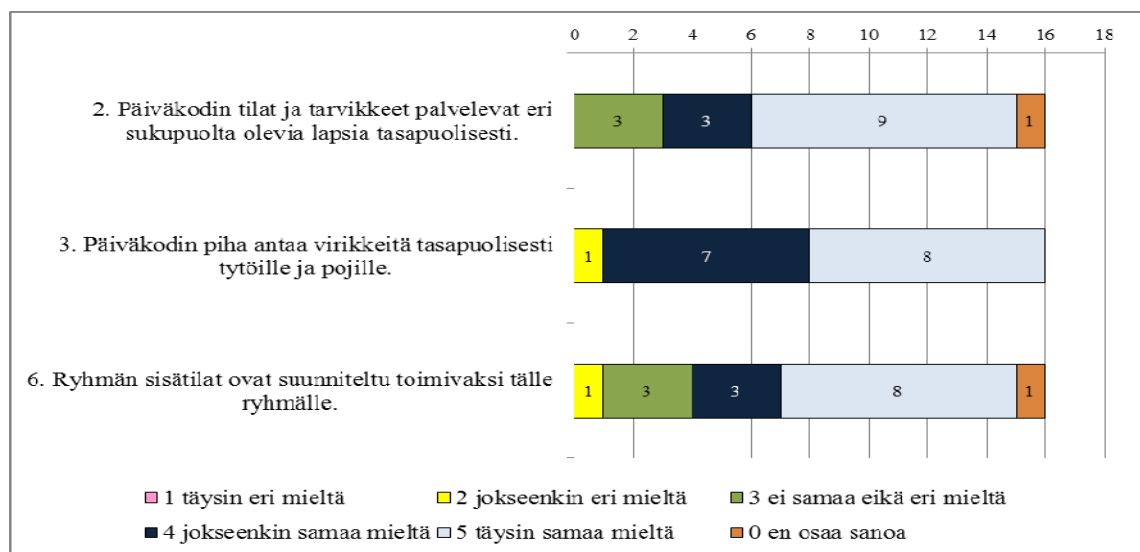
5.2 Vanhemmat haluavat olla mukana päiväkodin arjessa

Kartoitimme vanhempien näkemyksiä varhaiskasvatusympäristöstä kysymysten 2, 3, ja 6 väittämillä. Vanhemmat saivat halutessaan kommentoida ja perustella vastauksiaan. Väittämien vastaukset ovat kuviossa viisi. Päiväkodin tiloista ja tarvikkeista vanhemmat olivat suurimmaksi osaksi täysin samaa mieltä siitä, että ne palvelevat eri sukupuolta olevia lapsia tasapuolisesti. Lähes puolet vanhemmista koki, että sukupuolesta riippumatta kaikilla lapsilla on mahdollisuus leikkiä leluilla, peleillä ym. ja että ne soveltuvat sekä tyttöjen että poikien leikkeihin. Päiväkodin piha antaa tasapuolisesti virikkeitä tytöille, ja pojille ja vanhemmat ovat siihen oikein tyytyväisiä. (KUVIO 5.)

En ole oikeastaan edes ajatellut että piha pitäisi olla jotenkin erilainen tytöille ja pojille.

Lähes kaikki vanhemmat olivat samaa mieltä siitä, että ryhmän sisätilat ovat suunniteltu toimimaan tälle ryhmälle, mutta pohtivat niiden pienuutta ja kuinka esimerkiksi esikoululaiset saavat rauhassa keskittyä omiin tehtäviinsä. Sisätiloja ja rauhallisia leikkipaikkoja toivottiin lisää ja moitittiin liian pieniä, ahtaita ja sokkeloisia tiloja, useiden leikkien todettiin olevan keskellä käytävää, mikä aiheuttaa myös turvallisuusriskin. Esille nousi vanhempien tietämättömyys sisätilojen järjestelyistä ja tarvikkeista ja käsityksen muodostukseen tarvittaisiin tutustumista ryhmän toimintaan sisätiloissa. (KUVIO 5.)

Sisätilaa ja rauhallisia leikkipaikkoja voi varmaan aina olla enemmän.

KUVIO 5. Vanhempien vastaukset varhaiskasvatusympäristöstä.

Arjen toimintoja koskeviin väittämiin 4, 5, 7, 8, 9, ja 12 saatiin kuvion kuusi mukaiset vastaukset. Lapsen huoltajille tiedotetaan tarpeeksi päiväkodin tapahtumista, yhteistyö on koettu kiinteäksi ja hedelmälliseksi. Tosin aina hoitajat eivät ehdi puhumaan hoitopäivistä, vaan täytyy osata kysyä itse. Kerran kuukaudessa päiväkodista tulee tiedote, ja yleensä hoitajat kertovat, mitä on tehty, ja viikon ohjelman voi halutessaan katsoa seinältä viikkokalenterista. Syksyllä jaetussa infolehtisessä on päiväohjelma kellonaikoinen. Vanhemmat kokevat, että päiväkodin arjen toiminnot on suunniteltu soveltuviksi niin pojille kuin tytöillekin. Toimintaa on kommentoitu monipuoliseksi, eikä tyttöjen/poikien juttuja ole. (KUVIO 6.)

Poikani kaipaa selvästi enemmän riehumista kuin tyttäreni, joten toivottavasti riehumiselle on riittävästi aikaa esim. ulkoilussa.

Hyvin yritetään saada tyttöjä ja poikia leikkimään yhdessä.

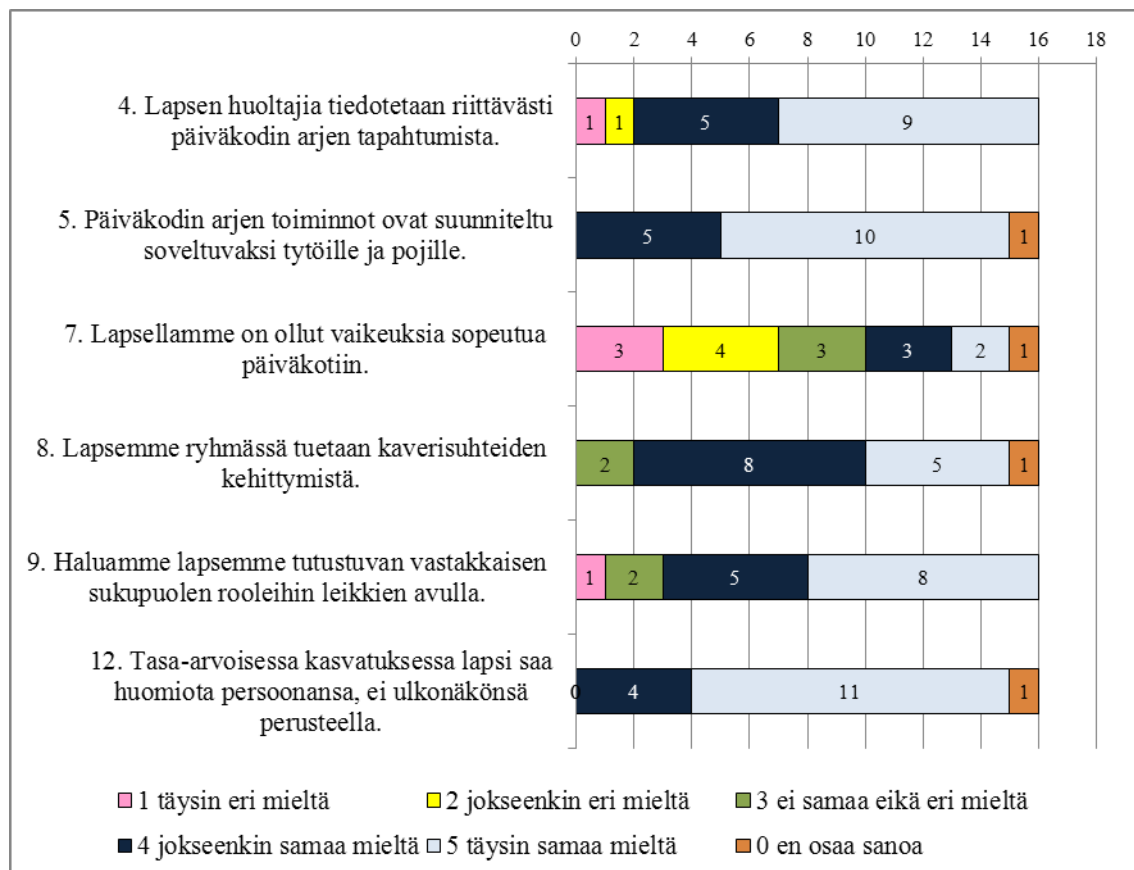
Kysymys numero seitsemän, lapsellamme on ollut vaikeuksia sopeutua päiväkotiin, jakoi vastaajien mielipiteitä. Suurin osa, seitsemän vanhempaa, oli täysin/ jokseenkin eri mieltä ja viisi vastaajaa oli jokseenkin/ täysin samaa mieltä asiasta. Loput vastaukset olivat neutraaleja. Vaikka lapsi on vaihtanut vuoropäiväkodista päivähoitoon, siirtyminen on ollut kivutonta ja turvallista. Muutama vanhempi koki, että sopeutuminen uuteen ryhmään on saattanut viedä aikaa esimerkiksi lomien jälkeen tai jos ryhmän aikuiset ovat vaihtuneet. Hankalampi sopeutuminen saattoi johtua myös ryhmien yhdistämisestä tai jos kaverit eivät ole vielä tulleet. (KUVIO 6.)

Vanhemmat kokivat, että päivähoitoryhmässä tuetaan kaverisuhteiden kehittymistä tietoisesti. Lapsia jaetaan pienryhmiin ja samalla harjoitellen kaverin kunnioittamista, kuuntelemista ja mm. vaihdellaan tyttöjä poikien autoleikkeihin. Tärkeää on myös leikkirauhan antaminen. Eräs vanhempi antoi palautetta kaverisuhteista, niitä ei ollut muodostunut yhtään päiväkodin ulkopuolella. Kaverilistat ovat päiväkodissa eteisen seinällä, joten vanhempien oma viitseliäisyys vaikuttaa varmasti suuresti siihen, kuinka lapset tapaavat vapaa-ajalla toisiaan. (KUVIO 6.)

Yksi vanhempi koki, ettei ole tarpeellista erityisesti tutustuttaa lapsia vastakkaisen sukupuolen rooleihin leikkien avulla, ja loput vastaajista halusivat, että lapsia kannustetaan kaikenlaisiin leikkeihin. (KUVIO 6.)

Pojallamme oli vielä muutama kuukausi sitten hyvin vahva halu leikkiä prinsessaa ja pukeutua prinsessamekkoon. Annoimme tähän mahdollisuuden ja leikkiä jatkui kauan. Tuemme ja kannustamme kaikenlaisiin rooleihin, niin hoivaajan ja äidin, kuin nykyään kiinnostavan super-/hämähäkkimiehenkin rooleihin poikaamme.

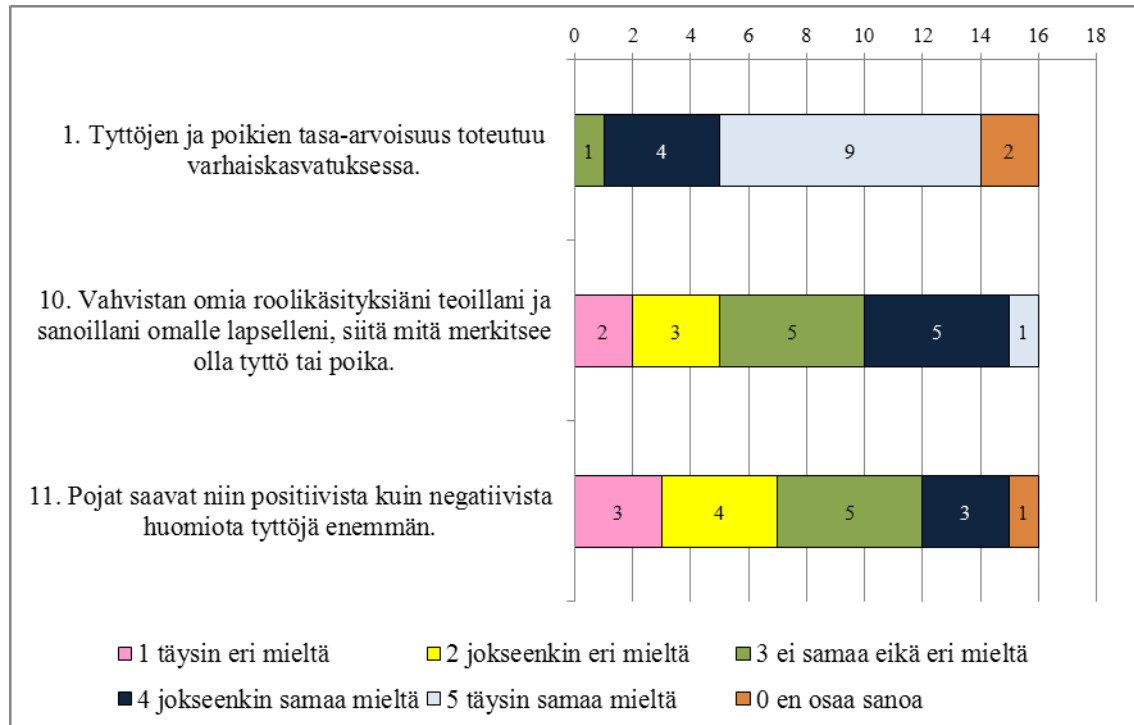
Tasa-arvoisessa kasvatuksessa lapsi saa huomiota persoonansa, ei ulkonäkönsä perusteella. Vanhemmat kokevat, että kaiken kasvatuksen lähtökohdaksi tulisi olla yksilö, ei sukupuoli saatikka ulkonäkö. Vanhemmat pyrkivät kasvattamaan vahvistamatta stereotyyppisiä sukupuolirooleja. He haluavat antaa tilaa lapsen persoonallisuuden kehitykselle. Yleisimmin ottaen tytöille sallitaan enemmän sukupuolirooleista irtautumista. Esimerkiksi poikien feminiiniset piirteet, leikit, vaatteet saavat aivan liian paljon huomioita ja paheksuntaa. Tätä vastaan vanhemmat haluavat taistella tietoisesti. Sukupuoli ei vaikuta vanhempien kasvatuskäytäntöihin, he toimivat lapsen ikätason sekä persoonan mukaan. (KUVIO 6.)

KUVIO 6. Vanhempien vastaukset arjen toiminnoista.

Vanhempien näkemyksiä vastaaviin väittämiin 1, 10, ja 11 saatiin kuvion seitsemän mukaiset vastaukset. Tyttöjen ja poikien tasa-arvoisuuden koetaan toteutuvan varhaiskasvatuksessa tässä kohderyhmässä. Suurin osa vastaajista oli asiasta jokseenkin/ täysin samaa mieltä. Kaikki tekevät esimerkiksi samoja esikoulutehtäviä ja leikkivät mm. rooli- ja kotileikkejä. Kysymys 10 kertoo, että kuusi vastaajaa vahvistaa lapselle teoillaan ja sanoillaan käsityksiä siitä, mitä merkitsee olla tyttö tai poika. Viisi vastaajaa oli asiasta täysin/ jokseenkin eri mieltä. Vanhemmat selittävät ulkoisia eroja esimerkiksi siitä, että pojasta ei voi tulla äitiä ja että pojallakin voi olla pitkä tukka. Kuitenkin luultavasti tavallisessa arjessa jotkut roolikäsitykset ja rooleihin liittyvät kotityöt tulevat ilmi. (KUVIO 7.)

Vanhemmat ovat enimmäkseen eri mieltä siitä, että pojat saavat niin positiivista kuin negatiivista huomioita tyttöjä enemmän. Huomion määrä on varmasti enemmän kiinni persoonallisuudesta kuin sukupuolesta. Joskus tuntuu että, poikien touhuun puututaan kuitenkin enemmän, ja välillä vanhemmat havahtuvat itsekin sortuvansa tähän. (KUVIO 7.)

KUVIO 7. Vanhempien vastaukset omista näkemyksistä.

6 TUTKIMUKSEN TARKASTELUA

Pyrin siihen, että kaikessa toiminnassa huomioin lapset tasapuolisesti ja yhtä paljon.

Tässä luvussa tuomme esiin oman opinnäytetyömme tuloksia verraten ja suhteuttaen niitä aiempiin selvityksiin ja tutkimuksiin. Tavoitteenamme on luoda lukijalle kokonaisuus, jossa tarkastellaan sukupuolen merkitystä varhaiskasvatustyössä. Tuomme tässä yhteydessä esiin myös oman kokemuksemme varhaiskasvatustyön parista. Toisessa alaluvussa kuvaamme niitä asioita, joita tämän opinnäytetyökokonaisuuden perusteella voidaan kehittää edelleen tasa-arvoisemman varhaiskasvatuksen toteutumiseksi.

6.1 Tulosten tarkastelu

Tutkimuksemme tarkoituksena oli selvittää miten tasa-arvoisuus toteutuu päiväkodissa sekä millaisia käsityksiä kasvattajilla ja vanhemmilla oli sukupuolesta, tasa-arvosta ja niiden huomioimisesta kasvatuksessa. Tuloksia tarkasteltaessa voidaan huomata varhaiskasvattajien ja vanhempien halu kohdella lapsia, niin tyttöjä kuin poikia tasa-arvoisesti, mutta aina tasa-arvoisuuteen ei päästä.

Tutkimuskysymyksiemme mukaisesti selvitimme, miten kasvattajat sekä lasten vanhemmat kokevat tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen toteutuvan Haukkamäen päiväkodin Kuusikko-ryhmässä sekä miten kasvattajat ja vanhemmat toimivat edistäessään tasa-arvoisuutta varhaiskasvatuksessa.

Tutkimuksen aineiston analyysi vanhempien (n=16) ja kasvattajien (n=4) osalta osoitti, että tasa-arvoiseen varhaiskasvatukseen pyritään päiväkodin arjessa. Kasvattajat kokivat kohtelevansa samalla tavalla tyttöjä ja poikia, kuitenkin positiivinen ja negatiivinen huomiointi kohdentuu enemmän poikiin kuin tyttöihin. Tutkimuksemme vastanneet vanhemmat (n=16) kokivat huonoa omaatuntoa tästä poikiin kohdistuvasta palautteesta. Huomaamattaan, ihan kuin vahingossa, tulee toimittua vastoin tasa-arvon periaatteita. Omat varhaiskasvatuskokemuksemme vahvistavat saman asian. Myös Teräs (2010)

havaitti omassa aineistossaan, että tyttöjä ja poikia keuhuttiin eri tavoin ja eri asioista sekä poikia keuhuttiin ylipäänsä enemmän kuin tyttöjä. (Teräs 2010, 112.) Varhaiskasvatussuunnitelmassa tavoitteena on tasa-arvoinen varhaiskasvatus, tutkimuksessa saamiemme vastauksien perusteella tähän tavoitteeseen ei täydellisesti päästä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 15).

Varhaiskasvattajien ja vanhempien kyselylomakkeissa nousi esille useita mielipiteitä siitä, millainen toimintaympäristö päiväkotilapsille on. Kasvattajat (n=4) ja vanhemmat (n=16) olivat jokseenkin/ tai täysin samaa mieltä siitä, että päiväkodin sisä- ja ulkotilat sekä lelut ja materiaalit olivat tasa-arvoisia tytöille ja pojille. Vapaista kommentteista voi kuitenkin tulkita, että sisätilat on ehkä suunniteltu enemmän tytöille, jotka viihtyvät pöydän äärellä tehtävissä toimissa. Päiväkodissa on iso sali, joka on ryhmien käytössä tasapuolisesti ja säännöllisesti sekä iso piha-alue, joka mahdollistaa monipuoliset leikit ja pelit. Omat kokemukset kertovat, että lapset todella nauttivat saadessaan juosta, pelata, nauraa ja iloita oli kesä tai talvi, kun puitteet on suunniteltu lapsille.

Pojille suunnattua toimintaa voisi olla enemmänkin, muun muassa vauhdikasta liikuntaa, nassikkapainia

Varhaiskasvatusympäristö koostuu fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden kokonaisuudesta. Ympäristöön luetaan rakennetut tilat, lähiympäristö ja toiminnalliset eri tilanteisiin liittyvät psyykkiset ja sosiaaliset ympäristöt sekä erilaiset materiaalit ja välineet. Ympäristön tulisi olla joustavasti suunniteltu, siten sitä voidaan muuttaa ajan tarpeiden mukaisesti. Monipuolinen ja joustava ympäristö herättää lapsissa mielenkiintoa, kokeilunhalua ja uteliaisuutta sekä kannustaa lasta toimimaan ja ilmaisemaan itseään. Ympäristö tuo myös lasten ja kasvattajien yhteiseen toimintaan erilaisia tiedollisia, taidollisia ja kokemuksellisia aineksia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 17.) Kuusikko-ryhmä toimii Haukkamäen päiväkodin uudessa siivessä ja vaikka tilat ovat uudet, vanhemmilta tuli palautetta käytävällä tapahtuvista lasten leikeistä, ne koettiin myös turvallisuuden näkökulmasta katsottuna riskiksi.

Lapsen kasvaminen alusta lähtien tapahtuu vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Eri-
laiset lelut sekä leikit harjoittavat lapsen taitoja ja siten muokkaavat aivojen hermoyhteyksiä. Tasa-arvo näkökulmasta tarkasteltuna monissa kirjoissa ja peleissä on epätasa-arvoisia sisältöjä. Lapsemme kasvavat ja kehittyvät näiden virikkeiden ympäröimänä ja

aikuisten tulee olla valppaina, jotta lapselle muodostuu näkemys tasa- arvoisesta maailmasta (Tasa-arvoasiain neuvottelukunta 2013). Tutkimukseen osallistuneet kasvattajat ja vanhemmat kokivat, että Kuusikko-ryhmän lelut ja muu varustus on suunniteltu soveltuvaksi tytöille ja pojille.

Tutkimuksessamme ilmeni, että tyttöjen ja poikien sukupuolen mukaista toimintaa tuetaan usein tiedostamatta. Leikkiä saatetaan rajoittaa eri tavoin, kun lapsi ohjataan leikkimään eri tiloihin. Ylitapio–Mäntylän (2012, 77) mukaan pojat ohjataan usein eri tilaan leikkimään, jolloin he ovat poissa eivätkä häiritse aikuisten toimintaa. Päiväkodin arkeen on saattanut syntyä hiljaisia sääntöjä siitä, kuka voi askarrella ja istua hiljaa pöydän ääressä touhuten. Aikuinen sietää herkemmin tyttöjen rajattuja hiljaisia leikkejä. Äidit ja isät vahvistavat tiedostamattaan lapsen leikkivalinoja. He ovat myönteisempiä, kun lapsi leikkii sukupuolelleen ominaisia leikkejä tai valitsee sukupuolelleen sopivan lelun. (Ylitapio–Mäntylä 2012, 79–81.)

Naisasialiitto Unionin tekemässä Tasa-arvokasvatuksen kehittäminen päiväkodeissa – hankkeessa (2012) havaittiin, että päiväkodin tilat on yleensä jaettu niin, että ne tukevat lasten leikkimistä pienryhmissä ja erilaisissa leikkipisteissä, jotka keskittyvät teemaltaan tietynlaiseen leikkiin harjoittaen tiettyjä lapsen taitoja. Tätä leikkien selkeää jakoa voi joskus myös sekoittaa ja pohtia uudelleen järjestely mahdollisuutta monipuolistaen leikkien sisältöä.

Varhaiskasvattajien toimintaa tarkasteltaessa nousi esille tasa-arvoisuuden toteutuminen kaverisuhteiden tukemisessa ja leikkien toteuttamisessa pienryhmämuotoisesti siten, että ryhmässä on sekaisin tyttöjä ja poikia. Kasvattajat toivat esille vastauksissaan, että lapsia voisi tukea monipuolisemmin leikkikaverin valinnan suhteen. Kasvattajat kokivat, että heillä on vastuu lasten sukupuoli- identiteetin kehittämisessä yhdessä vanhempien kanssa. He kokivat, että oma toiminta on esimerkkinä lapsille. Teräs (2010) toteaa tutkimuksessaan, että varhaiskasvattajien käsitysten tutkiminen laajemmin ja tarkemmin sukupuolen ja tasa-arvon näkökulmasta olisi tarpeen. Olisi tärkeää tutkia millaisissa tilanteissa kasvattajat kiinnittävät huomiota sukupuoleen. Myös sen tutkiminen miten kasvattajat kokevat tasa-arvon ja tasa-arvoisen kasvatuksen, toisi arvokasta tietoa varhaiskasvatuksen tasa-arvoisuuden kehittämiseen. (Teräs 2010.)

Kasvattajat olettavat usein, että äiti on lapsen ensisijainen huoltaja, joka huolehtii lapsen tarpeista ja viettää lapsen kanssa eniten aikaa. Tasa-arvonäkökulmasta katsottuna tutkimuksessamme ilmeni, että myös isät (n=4) huolehtivat yhteydenpidosta päiväkotiin. Tämä on ilahduttavaa tasa-arvoa tutkittaessa. Teräs (2010) totesi tutkimuksessaan, että äidit ovat pitäneet yhteyttä päiväkotiin, mutta nykyään isät enenevässä määrin ottavat osaa kodin ja päiväkodin vuorovaikutukseen. Olemme samaa mieltä Teräksen (2010) kanssa siitä, että suuntaus on hyvä yhteiskunnassa, jossa pyrimme tasa-arvoisuuteen.

Lapset ovat kokemuksineen aktiivisia toimijoita, ja he havainnoivat tarkasti ympärillään olevia asioita, aikuisten sekä muiden lasten toimintaa. Ympäröivä maailma kartuttaa lasten kokemuksia päivittäin, kun he katsovat mallia. Lapsen oppiminen tapahtuu havainnoimalla vanhempia, muita aikuisia ja toisia lapsia, siitä miten tytön tai pojan oletetaan toimivan ja käyttäytyvän. (Ylitapio–Mäntylä 2012, 91.) Tutkimuksessamme vanhemmat kommentoivat päiväkodin arjen toimintaa monipuoliseksi, jossa ei ole rajattu mitkä ovat tyttöjen tai poikien juttuja. Tässä asiassa kasvattajat olivat samaa mieltä, lapsia kannustetaan leikkimään ”yli rajojen”.

Päivähoidon arki muodostuu tavallisista asioista, pukemisesta, riisumisesta, peseytymisestä, wc-käynneistä, ruokailusta, levosta, ulkoilusta ja liikunnasta leikkiä unohtamatta. Tärkeää, että aikuinen antaa lapselle aikaa toiminnoissa ja suhtautuu lapseen iloisesti ja ystävällisesti edistäen lapsen perusturvallisuutta ikä ja kehitystaso huomioon ottaen. Päiväkodin arjessa on tärkeää kunnioittaa jokaisen lapsen yksilöllisiä piirteitä ja kehitystasoa. Varhaiskasvatuksessa kannustetaan lasta selviytymään toimista omatoimisesti. Tästä lapsen itsetunto vahvistuu ja osaaminen tuottaa hänelle iloa. Varhaiskasvattajalta vaaditaan lasta omatoimisuuteen ohjatessa kärsivällisyyttä ja tilanteen hahmottamista oppimistapahtumana. (Helenius & Korhonen 2008, 79.)

Sukupuolineutraalia kasvatusta on tarjottu väyläksi tasa-arvoon. Tällöin lasta kohdeltiin vain yksilönä, ei sukupuolensa edustajana. Osa vanhemmista on pyrkinyt antamaan lapselleen nimen, josta ei paljastu sukupuoli ja pukemaan lapsen neutraaleihin vaatteisiin, jotka eivät kerro ympäristölle kumman sukupuolen edustaja on kyseessä. Käytännössä tämä on kuitenkin mahdotonta, koska elämme yhteiskunnassa, jossa kukaan ei pysty kasvamaan erillisenä yksilönä. (Ylitapio–Mäntylä 2012, 71.) Tutkimuksessamme vanhemmat kokivat tyttöjen ja poikien tasa-arvoisuuden toteutuvan varhaiskasvatukses-

sa. Aikuiset suhtautuvat useasti eri tavoin tyttöjen ja poikien toimintaan. He toimivat omien sukupuolittuneiden odotustensa mukaisesti. Sukupuoli itsessään määrittää tytöille ja pojille erilaisia käyttäytymisen ja toiminnan odotuksia. Sen huomioiminen kasvatus- ja opetustyössä ei ole laisinkaan itsestäänselvyys. Usein ajatellaan, että toiminta on tasa-arvoista sitä tarkemmin pohtimatta.

Kasvattajan työssä on tärkeää tunnistaa oma ammatillisuus sekä sen taustalla olevat arvot ja eettiset periaatteet. Oman työn pohtiminen ja arviointi auttavat kasvattajaa toimimaan tietoisesti eettisten ja ammatillisesti kestävien toimintaperiaatteiden mukaan. Sitoutuneisuus, herkkyys ja reagointikyky lapsen tunteisiin ja tarpeisiin ovat tärkeitä ominaisuuksia varhaiskasvatuksen henkilöstöllä. Työssään varhaiskasvattajat ovat monien valintojen edessä kasvattaessaan tietoisesti ja tavoitteellisesti lapsia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 16—17.) Kasvattajien vastauksista korostui huomion merkitys yksilön taipumuksiin ja vahvuuksiin sukupuolesta huolimatta sekä kasvattajien oman toiminnan tärkeys ohjaustilanteissa. He kokivat, että heidän toimintansa on esimerkkinä lapsille.

Ylitapio-Mäntylä (2012) toteaa kirjassaan *Villit ja kiltit*, että päiväkotien lapsiryhmissä vahvistetaan ja ylläpidetään stereotyyppisiä sukupuolten toimintatapoja. Tytöt ja pojat eivät saa mahdollisuutta tehdä asioita toisin, tytöt eivät tartu poikien tehtäviin eivätkä pojat tyttöjen. Tällaista sukupuolen ominaisiin toimintoihin ohjaamista ei lueta sukupuolisensitiiviseksi kasvatukseksi, vaan sillä karsitaan eroja ja erilaisuutta. Erilaisuus tulee sallia, mutta aikuisten vastuulla on, että se ei aiheuta kiusaamista tai leimaa lasta. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 72.) Tutkimuksemme tuloksissa tuli ilmi, että vanhemmat pyrkivät kasvattamaan lapsia vahvistamatta eri sukupuolirooleja, persoonalle annetaan tilaa ja vanhemmat kokevat, että sukupuolella ei ole vaikutusta kasvatuskäytäntöihin.

Vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessin tukemisessa kutsutaan kasvatuskumppanuudeksi. Vanhemmat kantavat vastuun lapsistaan ja kasvattavat heitä. Vanhemmilla on myös arvokas oman lapsensa tuntemus, jota jakamalla varhaiskasvattajille saadaan lapsen arjesta hedelmällisempi. Kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät lapselle kahden tärkeän tahon vanhempien ja varhaiskasvatuksen kasvattajien tiedot ja kokemukset. Tiedot lapsesta luovat yhdessä hyvät edellytykset lapsen hyvinvoinnin turvaamiselle. (Varhaiskasvatus-

suunnitelman perusteet 2005, 31.) Tutkimuksessamme vanhemmista yhdeksän oli täysin samaa mieltä siitä, että heitä tiedotetaan hyvin päiväkodin arjen tapahtumista. Viisi oli jokseenkin samaa mieltä, yksi oli jokseenkin eri mieltä ja yksi oli täysin eri mieltä tiedotuksen toimivuudesta. Päiväkodin arjen kiireen keskellä pitäisi muistaa vanhempien ja kasvattajien yhteistyön tärkeys.

Nyky-yhteiskunnassa perheet ja suvut ovat pienentyneet ja kyläyhteisöt kadonneet, tästä on seurannut tukijärjestelmien heikkeneminen. Tämä yhteiskunnallinen muutos ja siitä koituneet seuraukset ovat luoneet tarpeen vanhempien tukemiseen. Vanhempien tukemisen tehtävä on ainakin osittain siirtynyt yhteiskunnallisten tukijärjestelmien vastuulle. Yhteistyössä perheen ja päiväkodin välillä tukeminen mielletäänkin usein päivähoitohenkilökunnan tehtäväksi. Yhteistyö tukee lapsen kasvua. (Hujala ym. 2007, 129.)

Naisasialiitto Unionin (2012) tekemässä tutkimuksessa käy ilmi, että pojat saavat kuulla nimensä tyttöjä useammin, heitä puhutellaan lyhyemmin ja negatiivisävyteisemmässä yhteydessä kuin tyttöjä. Hoitajien juttutuokiot tyttöjen kanssa ovat pidempiä ja yksilöllisempiä, mutta tyttöjen oletetaan myös pärjäävän vähäisellä tuella ja auttavan muita. Lasten kanssa toimivan aikuisen tulisi välttää tyttöjen ja poikien puhuttelemista ryhmänä, tällainen puhetapa pelkistää yksilöiden minuudet osaksi joukkoa. Puhuttelut, joissa tiettyä lapsiryhmää määrittää sukupuoli saattaa syyllistää sellaisiakin lapsia, jotka eivät olleet tilanteessa osallisena. Kutsumalla lasta nimeltä kasvattaja korostaa ja kunnioittaa lapsen yksilöllisyyttä. (Naisasialiitto Unioni 2012.)

Tutkimuksestamme nousi esille vanhempien erimielisyyttä siitä, että pojat saisivat niin positiivista kuin negatiivista huomioita tyttöjä enemmän. Taulukoissa näkyvissä tuloksissa poikiin kohdistuvasta huomiosta vanhemmista kolme on täysin eri mieltä, neljä jokseenkin eri mieltä, viisi ei samaa eikä eri mieltä, kolme jokseenkin samaa mieltä ja yksi vanhempi ei osannut sanoa. He kokivat, että huomion määrä on kiinni enemmän persoonallisuudesta kuin sukupuolesta. Kasvattajat kokivat, että energiset ja vilkkaat pojat saavat negatiivista ja positiivista huomiota enemmän. Pyrkimys tasa-arvoisuuteen on niin vanhemmilla kuin kasvattajillakin.

6.2 Johtopäätöksiä ja kehittämisideoita

Mielestämme haasteellinen varhaiskasvatuksen kenttä saa mielenkiintoisen näkökulman tasa-arvoa ja sen toteutumista varhaiskasvatuksessa tutkittaessa. Aiemmissa tutkimuksissa on todettu, että vauhdikkaat ja energiset pojat saavat enemmän huomiota kuin tytöt ja puheen laatu ja määrä on selkeästi erilaista tytöille kuin pojille. Teimme omassa tutkimuksessamme saman huomion ja yllättävää onkin, että juuri tämä aihe on se, missä tasa-arvoisuus ei toteudu. Kun asia on tiedostettu, sen mukaisesti tulisi myös työskennellä, eikä jättää sitä vain toteamisen asteelle. Tasa-arvoiseen varhaiskasvatukseen tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota alan ammattilaisten keskuudessa.

Haukkamäen päiväkodin Kuusikko-ryhmän kyselyyn osallistuneet vanhemmat (n=16) olivat ilahduttavasti antaneet meille ajatuksiaan kyselylomakkeiden välityksellä. Vastauksista kävi ilmi aito välittäminen ja pohdinta omaa toimintaa ja varhaiskasvattajia kohtaan. Miten aikuinen osaa olla tasapuolinen perheen sisaruksille, eri luonteenpiirteet huomioiden eikä suosi sitä ”helppoa” lasta. Vanhemmuus ei ole yksinkertaista nyky-yhteiskunnassa ja sen aiheuttamissa paineissa. Saamissamme vastauksissa nousi esille, että koulutuksen saaneet varhaiskasvattajat ovat työssään todellisen haasteen edessä suunnitellessaan toimintaa, ohjatessaan ja kasvattaessaan lapsia tasa-arvon nimissä. Omalla toiminnalla on suuri merkitys esimerkkinä lapselle ja arjessa se saattaa helposti unohtua.

Tutkimuksemme perusteella niin vanhemmilla (n=16) kuin varhaiskasvattajilla (n=4) on selkeä ajatus sekä halu toimia ja kasvattaa tasa-arvoisesti lapsia, mutta toimia pohdittaessa nousee esille tilanteita, joissa tasa-arvoisuus tyttöjen ja poikien välillä ei toteudu. Huomioiminen, puheen laatu ja määrä ovat muun muassa selkeimmin esille nousseet alueet, joissa herkästi tunne ottaa vallan ja vie vuorovaikutuksen väärille raiteille. Olikin ilahduttavaa huomata, miten vanhemmilta tuli palautetta meille aiheen tärkeydestä. Tullevina ammattilaisina nousee omaa toimintaa pohtiessa ajatus aidosta kohtaamisesta, sen tärkeydestä ja siitä, kuinka aidossa kohtaamisessa myös tasa-arvon toteutuminen on pienin askelin helpompaa. Arjen kiire on myös yksi tekijä, joka omaa toimintaa rauhoittaen saa ilmapiirin tasa-arvoiseksi kaikille, niin kotona kuin varhaiskasvatuksen kentällä, jossa niin monenlaiset eri persoonat ovat keskenään tekemisissä.

Tasa-arvoista varhaiskasvatusta voisi kehittää pitämällä kasvatusiltoja päiväkodissa esimerkiksi vanhempainiltojen ohessa. Aiheesta voisi keskustella eri näkökulmista katsottuna pätevän alustajan tai alustajien voimin ja saada niin vanhemmuuteen kuin ammatilliseen toimintaan uusia ajatuksia ja muistutuksen asian tärkeydestä. Sillä, mikä on tärkeämpää kuin tasa-arvoinen kohtaaminen koko elinikämme ajan. Vanhempia tulisi ottaa mukaan myös päiväkodin toimintaan, yhteistyön tekeminen, kuunteleminen ja keskusteleminen epämuukavistakin aiheista luovat muutosta. On tärkeää jakaa tietoisuutta lisää siitä, miten lasten kanssa voi työskennellä tasa-arvoisesti. Ennakkoluulojen ja asenteiden reflektointi vaatii rohkeutta ja vie myös aikaa mutta on tie muutokseen. Kehittävä työote työparin kanssa, muun muassa omaa toimintaa arvioiden voisi antaa uusia näkökulmia omaan toimintaan ja kehittää ammatillisuutta.

Tietoisena kasvattajana toimiminen on hyvin antoisaa. Tasa-arvoinen varhaiskasvatus toteutuu, kun kaikilla moniammatillisen työyhteisön jäsenillä on tavoitteena tasa-arvoinen kohtaaminen. (Tasa-arvoasiain neuvottelukunta 2013.) Kohderyhmän päiväkodissa on pidetty muun muassa lauantaisin ompelu talkoita, jolloin vanhemmat ja päiväkodin työntekijät ovat yhdessä ommelleet lapsille roolivaatteita. Tällainen toiminta on rikkautta niin vanhemmille kuin henkilökunnallekin. Tämä luo yhteisöllisyyden tunnetta ja antaa lapsille välineitä tasa-arvoiseen leikkiin.

On tärkeää suhtautua lapseen ystävällisesti ja kutsua heitä jokaista omalla nimellä. Myönteiset sanat sekä lapsen omien ominaisuuksien korostaminen vahvistavat itsetuntoa ja luovat tasa-arvoa lasten kesken. Tasa-arvoisuutta voi toteuttaa myös päiväkodin arjessa, kun lapsia jaetaan sekaryhmiin eikä aina tyttöjä ja poikia omiin ryhmiinsä. Tietoisuuden lisääminen varhaiskasvatuksen henkilöstölle sekä lasten vanhemmille pitää asian mielessä ja auttaa toimimaan edes hitusen tasa-arvoisemmin. Tasa-arvoisuus ja yhdenmukaisuus on sitä, että sukupuoli nähdään moninaisena (Ylitapio–Mäntylä 2012, 80).

Koulutuksien järjestäminen on hyvin yleistä nykypäivänä ja aihealueet liikkuvat laidasta laitaan. Tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen teema kiinnostaisi varmasti monia alan ammattilaisia, ja sitä voisi lähestyä monesta eri näkökulmasta. Videointimenetelmän avulla voisi kuvata erilaisia toimintahetkiä ja saada alulle keskustelun sekä sitä kautta välineitä oman toiminnan tarkasteluun. Silmät aukeavat usein, kun näkee omaa toimintaansa, ja

saattaa jopa nousta kysymys: miksi minä en puuttunut tuohon tilanteeseen? Tasa-arvon edistäminen vaatii ympärillä olevien epäkohtien havaitsemisen. Epäkohtien tunnistamisen jälkeen voi tasa-arvon edistäminen alkaa, jolloin tavoitteena ovat kaikille samat oikeudet, mahdollisuudet ja velvollisuudet. (Tasa-arvoasiain neuvottelukunta 2013.)

Havainnointi on todella tärkeää pitkin päivää, mutta arjessa siihen ei useinkaan ole aikaa. Uusien ajattelutapojen, mahdollisuuksien ja työskentelymenetelmien omaksuminen vie paljon aikaa ja siihen pitää sitoutua. Ruohonjuuritasolta tulevat vanhemmat toisivat varmasti hyviä ja ajattelemisen arvoisia ajatuksia ammattilaisillekin. Aiheen näkyvyys pitäisi pinnalla tasa-arvoisuuden omassa toiminnassa niin kasvattajilla kuin vanhemmillla. Hektinen ja aikataulutettu elämä tuo oman haasteensa näiden ehdotuksien toteutumiselle, mutta aina on hyvä yrittää.

Kasvatuksen ammattilaiset ovat viime vuosina todenneet, että niin laimeaa yksilöä kuin peruspoikaa ei ole olemassa. Tunteiden käsittelyssä poikien oletetaan olevan heikompia kuin tyttöjen. Mielestämme kyse on enemmänkin siitä, miten lapsia kasvatetaan ymmärtämään tunteita, näytetäänkö niitä kotona ja sallitaanko tunteiden tunnistaminen ja näyttäminen. (Kilpiä 2009.) Tästä on herännyt mielestämme mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe työllemme.

Saamiamme vastauksia käsitellessä mieleemme nousi ajatus siitä, olisiko kysely pitänyt toteuttaa myös muilla kielillä, esimerkiksi englanniksi, jotta myös ryhmän maahanmuuttajataustaisilla perheillä olisi ollut tasa-arvoisempi mahdollisuus ja matalampi kynnyks osallistua kyselyyn. Toisaalta lomakkeet palautettiin nimettöminä, joten emme tiedä oliko saamiemme vastausten joukossa jo palautunut myös maahanmuuttajaperheiden ajatuksia. Tässä työssä vanhempien taustoja ei tiedusteltu ja olisi ollut kiinnostavaa nähdä, erottuisivatko ja millä lailla eri kulttuureista tulevat vanhemmat tai kasvattajat suhtautuvat tasa-arvoa koskevaan tutkimusaiheeseen. Tämä voisi olla myös yksi vartenotettava jatkotutkimusaihe. Syvempää tarkastelua vaatisi mielestämme myös isien ja äitien ajatusten eroavaisuus ja vertailu tasa-arvoisessa varhaiskasvatuksessa.

7 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN ARVIOINTIA

7.1 Luotettavuustarkastelu

Tutkimuksissa pyritään välttämään virheitä, silti tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat. Vallin (2001), Heikkilän (2004), Hirsjärven et.al (2005) esittämissä malleissa validiteetti eli pätevyys ilmentää tutkimuksessa sitä, mitä on tutkittu. Lomakekyselyssä kysymyksillä on merkittävä osuus siinä, miten ne on rakennettu vastaamaan pääkysymystä, tutkimusongelmaa tai teoriaa. Reabiliteetti kuvaa tutkimuksen luotettavuutta. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuus ei ole varma käsite, koska monet asiat voivat heikentää sitä. Virheitä saattaa ilmetä vastausvaiheessa, jos vastaaja ei ole varma vastauksesta tai kysymyksestä. Myös tutkija voi tehdä virheitä tai tulkita vastauksen väärin. Tutkijoiden oma tulkinta vaikuttaa tutkimuksen lopputuloksiin. (Vilka 2005, 161—162). Olemme pyrkineet olemaan huolellisia tutkimuksen joka vaiheessa

Kvantitatiivista ja kvalitatiivista menetelmää voidaan käyttää rinnakkain ja kvantitatiivinen vaihe voi edeltää kvalitatiivista vaihetta. Kvantitatiivinen tutkimus käsittelee numeroita ja kvalitatiivinen käsittelee merkityksiä. (Hirsjärvi ym. 2004, 128.) Opinnäytetyön tekemisen loppuvaiheessa olimme uuden lähestymistavan äärellä. Tutustuimme tarkemmin tilastolliseen menetelmään, kun ymmärsimme, että tutkimuksessamme oli käytössä molemmat menetelmät.

Olemme koko tutkimuksen etenemisen ajan toimineet huolellisesti, teoreettisen viitekehysten suunnittelussa, aineiston keruussa ja purussa sekä analysointi vaiheessa. Kirjoittaessamme työtä olemme pyrkineet selkeään ilmaisuun. Tuloksissamme ilmeni toistettavuus muihin tutkimuksiin, joten tulosta voidaan osittain pitää reliabelina. (Hirsjärvi ym. 2004, 216.) Kysymyslomakkeiden kysymykset olivat mielestämme onnistuneita, sillä niissä näkyi ajankohtaisuus sekä tutkimusteorian käsitteet. Tämä kuvastaa validiuden toteutumista tutkimuksessamme. Validius tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi ym. 2004, 216.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa reliabelius ja validius ovat saaneet erilaisia tulkintoja. Termit saatetaan kytkeä kvantitatiiviseen tutkimukseen, jossa käsitteet ovat syntyneet-

kin ja niiden käyttöä saatetaan välttää. Jokaisen tutkimusten luotettavuutta ja pätevyyttä tulee arvioida kuitenkin jollain tavalla. Ydinasioita laadullisessa tutkimuksessa ovat eri asioiden kuvaukset ja validius merkitsee kuvauksen ja selitettyjen tulkintojen yhteensovittuvuutta. (Hirsjärvi ym. 2004, 217.)

Olemme pyrkineet kuvaamaan tarkasti opinnäytetyömme vaiheita työssämme. Aineiston keruun laatua pidimme yllä alusta alkaen opinnäytetyöpäiväkirjan avulla. Mieleen nousseet ja esille tulleet ajatukset kirjattiin heti ylös ja siten niihin oli helppo palata uudestaan. Pystyimme helpottamaan näin myös työn edetessä omia tulkintoja. Tutkimuksemme on olemassa mahdollisuus, että sen täyttäneet varhaiskasvattajat (n=4) ja lasten vanhemmat (n=16) ovat ymmärtäneet kysymykset kukin omalla tavallaan ja eri tavalla, kuin mitä itse olimme ajatelleet. Menetelmä saattaa siis aiheuttaa tuloksiin virheitä. Toisaalta varhaiskasvattajien (n=4) vastaukset olivat osittain ennalta arvattavia ja yhtenäisiä, joten pohdimme olimmeko onnistuneet kysymysten laadinnassa.

Kyselylomakkeessa oli avoimia sekä suljettuja kysymyksiä. Havainnointi menetelmä olisi antanut lisämahdollisuuden seurata muun muassa varhaiskasvattajien äänenkorkeutta ja ulkonäköön sekä suoriin liittyviä kommentteja lasten kanssa työskennellessä. Lukijaa helpotimme rikastuttamalla tekstiä suorilla otteilla kysymyslomakkeesta. Tutkimus on kuin kristalliin katsomista, miten sitä katsomme, riippuu siitä mitä näemme (Hirsjärvi ym. 2004, 218).

Kyselylomakkeita laatiessamme pyrimme selkeisiin kysymyksiin, jotta tulkinnanvarajäisi mahdollisimman pieneksi. Valitsimme valmiit vastausvaihtoehdot kyselylomakkeisiin, koska vastaajien vastaukset valmiista vaihtoehdoista mahdollistivat vertailun. Valitsemamme aihe tasavertaisuuden toteutuminen Kuusikko-ryhmässä oli kiinnostava, joten oletimme että vanhemmilla ja kasvattajilla oli myös mielipiteitä aihetta koskevista kysymyksistä. Omien ajatusten kertominen mahdollistui kysymysten jälkeen olevassa tilassa, joka oli tarkoitettu mielipiteille ja kommentteille. Kyselylomakkeen sai täyttää itselle parhaaksi katsomassa tilassa ja ajankohdassa, näin tutkimuksen tekijöiden läsnäolo ei vaikuttanut vastauksiin. Vanhempien (n=16) ja kasvattajien (n=4) vastaukset lajitelimme teemoihin, joita käsitelimme työssämme. Vastaukset (N=20) tuotiin työssä esille myös Microsoft Excel taulukon avulla, joka lisäsi tutkimuksemme luotettavuutta.

Pohdimme myös, olisiko kyselylomakkeen arviointia pitänyt suorittaa erikseen, mutta mielestämme palautetut kyselylomakkeet (N=20) osoittivat, että lomake oli ollut selkeää ja kysymykset mielenkiintoisia, koska vapaita kommentteja oli tullut ilahduttavan paljon niin vanhemmilta kuin kasvattajiltakin. Analysointi vaiheessa huomasimme myös, että kysymysten asettelu olisi voinut olla parempi. Selkeyden vuoksi ne olisi ollut hyvä olla teemojen mukaisessa järjestyksessä.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteereinä pidetään luotettavuutta, uskottavuutta, vahvistettavuutta sekä siirrettävyyttä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 138—139.) Näitä kriteereitä olemme pyrkineet toteuttamaan kuvaamalla mahdollisimman tarkasti aineiston loogisen läpikäynnin sekä mihin aineiston analyysi ja johtopäätökset perustuvat. Olemme hyödyntäneet aiempia tutkimuksia vahvistettavuuden saavuttamiseksi sekä kirjallisuutta olemme käyttäneet laajasti työn eri vaiheissa.

7.2 Opinnäytetyön eettisiä näkökulmia

Opinnäytetyössämme pyrimme noudattamaan koulumme ohjeistusta opinnäytetöiden eettisistä periaatteista (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 12.). Eettinen näkökulma on ollut läsnä tietoa hankittaessa, opinnäytetyön prosessista ja tuloksista puhuttaessa. Olemme toimineet opinnäytetyötä tehdessämme rehellisesti ja oikeudenmukaisesti, tarvittavat sopimukset on laadittu, niitä on noudatettu ja pysytty aikataulussa sekä opinnäytetyön sisältö on sovitun sisällön mukainen. Tutkimuksessa käytettävää materiaalia eivät saa käyttää muut kuin toteuttamiseen osallistuneet henkilöt ja aineisto on säilytettävä asianmukaisesti.

Laadimme tutkimukseen osallistujille saatekirjeen, jossa kerroimme heille avoimesti työstämme ja siitä, mihin heidän vastauksiansa tarvitsemme ja käytämme. Tutkimukseemme kuului osio, johon pyysimme sekä lasten vanhemmilta että varhaiskasvattajilta ajatuksia, mielipiteitä ja vastauksia. Näitä vastauksia käsitellessämme meitä opiskelijoina ja tulevina ammattilaisina koskee salassapitovelvollisuus. Kysymyslomakkeeseen vastattiin nimettömästi, ainoastaan sukupuoli tuli ilmoittaa. Vastaukset käsiteltiin luotamuksellisesti ja niitä käytettiin vain tähän opinnäytetyöhön. Hävitämme saamamme vastaukset asianmukaisella tavalla.

Opinnäytetyötä tehdessämme huomioimme myös muutoin eettisen näkökulman. Olemme käyttäneet luotettavia lähteitä kriittisesti ja punninneet vaihtoehtoisia ratkaisuja sekä reflektoineet työskentelyprosessin ajan itseämme sekä toisiamme. Olemme työskennelleet avoimesti ja tasavertaisesti. Meille on erityisen tärkeää työhömmme liittyvien henkilöiden kunnioittaminen, tasa-arvoinen vuorovaikutus sekä oikeudenmukaisuus.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessi on ollut vajaan vuoden mittainen kokonaisuudessaan mieltä avartava ja ammatillista kasvuamme tukeva haasteellinen prosessi. Oma tietämyksemme on syventynyt varhaiskasvatuksesta, tasa-arvoisuudesta sekä sukupuolesta varhaiskasvatuksessa. Etenkin teoriatietoon perehtyminen on kasvattanut mielenkiintoa entisestään tasa-arvoisuutta kohtaan. Teoriatieto varhaiskasvatuksesta, sukupuolesta ja tasa-arvosta sekä eri tutkimusmenetelmistä ovat avanneet varhaiskasvatuksen kenttää ja oman toiminnan tarkastelu on noussut tärkeäksi. Mielestämme tutkimamme aihe on tärkeä koko yhteiskunnan kannalta ja toivomme, että työstämme on hyötyä niille, jotka ovat oman työnsä suunnitteluasteella. Näkökulmia tasa-arvon tutkimiseen riittää.

Tämä kysely oli hyvä muistutus asiasta!

Aloitimme opinnäytetyöprosessin luottavaisin mielin. Valitsemamme aihe oli erittäin mielenkiintoinen meille molemmille. Yllätyksenä tuli eri tutkimusmenetelmien laajuus ja osittain myös valinnan vaikeus. Aikataulumme oli tiukka työn tekemisen suhteen ja jouduimme myöntämään, että aika ja energia eivät riittäneet tarpeeksi täydelliseen menetelmien tutkimiseen. Joidenkin tietojen selvittäminen jäi turhan vähälle, ja tämä näkyy työssämme. Opinnoissamme tutkimukseen liittyvä teoriatieto tuli jälkikäteen, silloin kun työmme oli jo jätetty esitarkastukseen. Opinnäytetyön ohjauksessa ei osattu huomioida aikaistetun työmme aiheuttamia puutteita, koska normaalitahdilla etenevissä opinnoissa menetelmäopetus olisi lomittunut oikein työn tekemisen eri vaiheisiin.

Toteutimme aineiston keräämisen kyselylomakkeiden avulla Haukkamäen päiväkodin Kuusikko-ryhmässä. Ryhmään kuuluu noin 47 perhettä. Havainnoinnin liittäminen aineistonkeruumenetelmäksi olisi ollut mahdollista jälkikäteen ajateltuna, koska toinen meistä suoritti syksyllä 2012 harjoittelun Kuusikko-ryhmässä. Emme olleet suunnitelleet havainnointia menetelmäksi, joten se olisi saattanut muodostua haasteelliseksi lyhyellä aikataululla toteutettuna harjoittelun ohessa ja näin ollen päätimme jättää mahdollisuuden käyttämättä.

Työharjoittelu Haukkamäen päiväkodissa auttoi tutkimuksemme tekemistä. Henkilökohtaiset kontaktit ja kasvatuskumppanuuden toteuttaminen lasten vanhempien kanssa toi syvyyttä ajatuksiin ja auttoi ymmärtämään laajemmin kyselylomakkeilla saatuja vastauksia (N=20). Vastauksiin tuli syvyyttä kun tunsivat lapset, vaikkei tiennytkään kenen vanhempi vastasi kyselyymme.

Tutkimuksemme sisältää kasvattajien (n=4) ja vanhempien (n=16) mielipiteitä sukupuolten välisestä tasa-arvon toteutumisesta. Vastauksia saimme yhteensä 20 (N=20). Vastausmäärän vähyys yllätti meidät, mutta saadut lomakkeet olivat sitäkin arvokkaampia ja ne olivat selvästi ajatuksella täytettyjä. Meillä oli käsissämme hyvä aineisto, jota lähdimme analysoimaan. Kirjallisten vastauksien paikkansapitävyydestä emme voineet olla täysin varmoja, mutta luotimme siihen että aikuiset ovat rehellisiä ja vilpittömiä opinnäytetyötämme kohtaan. Lasten vanhemmat jaksoivat ilahduttavasti kiinnostua tutkimuksestamme ja kirjata mietteitään, jotka rikastuttivat huomasti työtämme ja meitä sitä tehdessämme. Aineistojen pariin oli ilo palata aina uudestaan ja löytää uusia vivahteita vastauksista. Vanhempien kokema vastuu omien lasten kasvatuksessa tasa-arvoisesti sai monet pohtimaan omia tapoja ja yhteiskunnan asettamia vaatimuksia. Aihe on ajatuksia herättävä ja jakaa myös mielipiteitä laidasta laitaan.

Ihmisten käsityksissä pojat leimataan villoiksi ja tytöt kilteiksi, tämä korostui myös omassa tutkimuksessamme. Olisi kiinnostavaa kohdistaa tutkimusta myös villiin tyttöön ja kilttiin poikaan sekä saada kasvattajien ja vanhempien kokemuksia näistä lapsista. Jokainen lapsi kaipaa itselleen sopivaa ohjaamista, opetusta ja hoivaa. Rauhalliset lapset tarvitsevat yhtälailla aikuisen huomiota, rauhallisuutta tulee kunnioittaa. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 78.) Aikaisemmissa tutkimuksissa on tultu johtopäätöksiin, että tasa-arvoinen kasvatusta ei täysin toteudu varhaiskasvatuksessa. Olemme tulleet samaan johtopäätökseen tutkiessamme tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen toteutumista Haukkamäen päiväkodin Kuusikko-ryhmässä.

Ulospäin suuntautuneet pojat ja hiljaa itsenäisesti toimivat tytöt nousevat useasti esille tutkimukseemme vastanneiden vanhempien että kasvattajien vapaista kommentteista. Kaikilla lapsilla on samat oikeudet ja velvollisuudet päiväkodin arjessa, mutta tunnollisesti tehtäviä tekevä tyttö jää vähemmälle huomiolle, kuin eläväinen ja äänekäs poika. Tämä asia mietityttää varhaiskasvattajia ja ehkä tätä päivittäistä ongelmaa helpottaisi

asian todellinen tiedostaminen ja siihen puuttuminen sekä pienryhmien lisääminen henkilöstön sallimissa rajoissa entisestään. On kuitenkin havaittu, että tasa-arvon toteutumisesta keskustellaan ja esimerkiksi päiväkodin henkilöstö on kiinnostunut, kun asiaan on kiinnitetty enemmän huomiota (Teräs 2010).

Opinnäytetyö on ollut hyödyllinen projekti myös tutkimuksen teon kannalta. Olemme syventäneet teorian tietoja, joita koulutuksemme aikana olemme sivunneet. Emme olleet ennen opinnäytetyötämme juurikaan perehtyneet eri tutkimusmenetelmiin. Kyselylomakkeiden muodostaminen oli myös avartava oppimiskokemus, kuinka saada kysymykset ymmärrettäviksi ja vastaamaan tutkimuskysymyksiämme. Ohjauksen ja kirjallisuuden turvin saimme mielestämme selkeät ja helposti ymmärrettävät kyselylomakkeet tehtyä. Olemme lukeneet aineistoamme useaan kertaan läpi ja kerta kerralta se kasvattaa tyytyväisyyttä siitä, että valitsimme tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen aiheeksi.

Työtä on ollut mielenkiintoista tehdä ja toistemme tuki on ollut tärkeää ja kantanut eteenpäin huonona päivänä. Myös täydelliset vapaapäivät tästä työstä ovat olleet tärkeitä, ajatukset ovat saaneet kehittyä rauhassa ja varmuus työn merkittävyydestä on koko ajan lisääntynyt. Päätäväisyys on ollut avainsanamme. Kuitenkin mielessä on myös tunne, että pitäisi kirjoittaa vielä lisää. Tästä aiheesta on saatavilla valtava määrä teoria-tietoa ja oma opinnäytetyömme on pieni osa siitä, johonkin on vain osattava laittaa se viimeinen piste.

Vanhemmilla oli pääsääntöisesti positiivinen kuva päivähoidosta. Mietteitä nousi tilojen suunnittelusta muun muassa pojille paremmin suunnatuiksi. Tällaiseen suunnitteluun olisi hyvä ottaa vanhemmat mukaan, jotta saataisiin mahdollisimman monipuolinen näkemys ja tilojen käyttö olisi pitkäikäistä ja monipuolista. Työelämälähtöisen tutkimuksemme tulokset analysoituamme, uskomme niiden avaavan niin kasvattajille kuin vanhemmillekin näkökulman tasa-arvon toteutumisesta Haukkamäen päiväkodin Kuu-sikko-ryhmästä niiltä osin kun vastauksia saimme.

Opinnäytetyöskentely on ollut ammatillisen kasvumme kannalta erittäin hyödyllistä. Olemme tutustuneet laajasti varhaiskasvatusta, tasa-arvoa ja sukupuolta sekä tutkimuksen tekoa käsitteleviin teoksiin ja ajankohtaisiin lähteisiin. Opinnäytetyön myötä olemme tulleet vieläkin vakuuttuneemmiksi siitä, kuinka tärkeä asia tasa-arvo on. Valmis-

tuessamme sosionomeiksi (AMK) tasa-arvoinen asenne pitäisi olla punainen lanka kaikkien ihmis- ja asiakasryhmien kanssa työskennellessämme. Omalta osaltamme tulemme toimimaan tasa-arvoa edistäen ja tietoisuutta lisäten niin vanhemmille kuin kasvattajille. Sosionomi kohtaa työssään valtavasti ihmisiä, jonka vuoksi voisikin olla hyvä huomioida tasa-arvon näkökulmaa myös koulutuksessa.

Teoria on toiminut yhtenä pohjana ammatillisessa kasvussamme varhaiskasvattajana ja tulevana sosionomina (AMK). Arvokas käytännön kokemus tutkimusta tehdessä on tullut niin varhaiskasvatuksen puitteissa kuin tutkimuksen tekemisessä käytännössä. Olemme kehittyneet opintojen edetessä ja tätä työtä tehdessä niin ammatillisesti kuin ihmisenäkin. Kaikilla meillä on mahdollisuus luoda tasa-arvoinen elämä lapsillemme. Rohkea ja esimerkillinen toiminta näyttää tietä oikeaan suuntaan, tällä tiellä haluamme olla viestinviejiä!

LÄHTEET

- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten 5. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. C, Katsauksia ja aineistoja, 1455-9935 ; 17. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Ervasti, Antti & Hannula Kristiina 2012. Nuorten kokeman seksuaalisen väkivallan sensitiivinen ja ammatillinen kohtaaminen. Luento 27.9.2012. Poikien Talo ja Tyttöjen talo. Viitattu 5.10.2012.
- Heikkilä, Tarja 2008. Tilastollinen tutkimus. 7.p. Helsinki: Edita.
- Helenius, Aili & Korhonen, Riitta 2008. Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja kehitykseen. Helsinki: Wsoy.
- Henkel, Kristina 2006. En jämställd förskola—teori och praktik. Skärholmen: Jämställt.se.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2009. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. 10.p. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes Pirkko & Sajavaara Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hujala, Eeva; Puroila, Anna-Maija; Parrila, Sanna & Nivala, Veijo 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Vantaa: Edufin.
- Huuska, Maarit & Karvinen, Marita 2012. Persoona on aina enemmän kuin sukupuoli. Teoksessa Outi Ylitapio-Mäntylä (toim.) Villit ja kiltit Tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille. Jyväskylä: PS-Kustannus, 31—53.
- Haukkamäen päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2012. Jyväskylä. Viitattu 19.11.2012.
- Keskinen, Soili & Hopearuoho-Saajala, Kristiina (1994). Pojat päivähoidossa. Helsinki: Kirjayhtymä oy.

- Kilpiä, Juha 2009. Pojilta poistetaan yhä herkkyyttä kasvatuksen avulla. Helsingin Sanomat 6.7.2009. Viitattu 17.7.2012
<http://www.hs.fi/tulosta/1135247456010>.
- Kunnas, Kirsi 2005. Silkkiruusun ja nahkasaappaan häissä. Teoksessa Kaarina Helakisa (toim.) Suomen lasten runotar. Helsinki: Otava, 49—65.
- Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta 1986. 609/8.8.1986. Finlex- Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 28.12.2012.
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609?search\[type\]=pika&search\[pika\]=miesten%20ja%20naisten](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609?search[type]=pika&search[pika]=miesten%20ja%20naisten)
- Lapsiasiavaltuutettu 2012. Lapsen oikeudet. Jyväskylä. Viitattu 8.10.2012.
http://www.lapsiasia.fi/lapsen_oikeudet
- Lehtonen, Jukka 2005. Heteroita oomme kaikki? Teoksessa Tomi Kiilakoski, Tuukka Tomperi & Marjo Vuorikoski (toim.) Kenen kasvatus?: kriittinen pedagogiikka ja toisinkasvatuksen mahdollisuus. Tampere: Vastapaino, 62—86.
- Naisasialiitto Unioni 2010. Sukupuolisensitiivisyys varhaiskasvatuksessa — tasa-arvoinen kohtaaminen päiväkodissa -hanke. Viitattu 1.8.2012.
<http://www.naisunioni.fi/index.php?k=15805>
- Naisasialiitto Unioni 2012. Tasa-arvokasvatuksen kehittäminen päiväkodeissa. Esite. Viitattu 4.12.2012. http://www.naisunioni.fi/doc/esite_tasa-arvo.pdf
- Naskali, Päivi 2010 Kasvatus, koulutus ja sukupuoli. Teoksessa Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.) Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino, 277—288.
- Nummenmaa, Anna Raija 2001. Tulkinallinen lähestymistapa varhaiskasvatuksen tutkimuksessa ja teorianmuodostuksessa. Teoksessa Kirsti Karila, Jarmo Kinno ja Jorma Virtanen (toim.). Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: PS-kustannus, 25—39.
- Tasa-arvoasiain neuvottelukunta 2013. Tasa-arvo kasvatuksessa. Viitattu 25.1.2013.
<http://www.tasa-arvokasvatuksessa.fi/varhaiskasvattaja/>
- Teräs, Tiina 2010. Tasa-arvoinen varhaiskasvatus. Tapaustutkimus sukupuolesta ja tasa-arvosta päiväkodin arjessa. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Opettajankoulutus laitos. Kasvatustiede. Pro gradu- tutkielma. Viitattu 1.8.2012.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/24258/tasaarvo.pdf?sequence=1>

- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Valli, Raine 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: PS-kustannus, 103—127.
- Valtioneuvoston selonteko naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 2010. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:8. Helsinki: Yliopistopaino.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Stakes. Oppaita 56. Helsinki: Stakes.
- Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- Ylitapio-Mäntylä, Outi 2012. Leikillä ja toiminnalla ei ole sukupuolta. Teoksessa Outi Ylitapio-Mäntylä (toim.) Villit ja kiltit Tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille. Jyväskylä: PS-Kustannus, 71—90.
- Ylitapio-Mäntylä, Outi 2012. Hoivan ja vastuun jakautuminen päiväkodissa ja kotona. Teoksessa Outi Ylitapio-Mäntylä (toim.) Villit ja kiltit Tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille. Jyväskylä: PS-Kustannus, 91—103.
- Ylitapio-Mäntylä, Outi 2012. Sukupuolittuneet käytännöt varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Outi Ylitapio-Mäntylä (toim.) Villit ja kiltit Tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille. Jyväskylä: PS-Kustannus, 15—29.
- Ylitapio-Mäntylä, Outi 2012. Tasa-arvo ja sukupuoli varhaiskasvatuksen opetus- ja toimintasuunnitelmissa. Teoksessa Outi Ylitapio-Mäntylä (toim.) Villit ja kiltit Tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille. Jyväskylä: PS-Kustannus, 55—68.

LIITE 1

HYVÄT HAUKKAMÄEN PÄIVÄKODIN TYÖNTEKIJÄT

Olen suorittanut pedagogisen harjoitteluni, joka on osa sosionomi (AMK) opintojani. Hillat- ryhmässä viime keväänä 2012. Teen myös opinnäytetyöni tähän päiväkotiin yhdessä opiskelutoverini Iris Aallon kanssa.

Tutkimuksessamme tavoitteena on tarkastella tyttöjen ja poikien välistä tasa-arvoa ja sen toteutumista päiväkodin arjessa tämän päivän Suomessa. Olemme kiinnostuneita siitä, millaisia ovat vanhempien sekä kasvattajien käsitykset sukupuolesta, tasa-arvosta ja niiden huomioimisesta kasvatuksessa. Tutkimuksemme on laadullinen tapaustutkimus.

Tarkoituksenamme on selvittää, miten Te työntekijät koette tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen toteutuvan päiväkotiryhmässänne. Keräämme kyselylomakkeen avulla mielipiteitä Haukkamäen päiväkodin lapsiryhmän vanhemmilta sekä työntekijöiltä. Tutkimuksessa tutkitaan ja analysoidaan ryhmän lasten vanhempien sekä kasvattajien mielipiteitä tasa-arvoisuuden toteutumisesta ryhmässä. Kaikki saamamme tieto tullaan käsittelemään ehdottoman luottamuksellisesti ja meitä sitoo vaitiolovelvollisuus..

Vastaukset voi palauttaa lapsiryhmän eteisessä olevaan laatikkoon. Toivomme saavamme vastauksenne 21.9.2012 mennessä.

Lisätietoja halutessanne voitte ottaa yhteyttä puhelimitse Jaana Janhonen +358407021976 tai sähköpostitse jaana.janhonen@student.diak.fi sekä Iris Aalto +358407765817, iris.aalto@student.diak.fi.

Ystävällisin terveisin

Jaana Janhonen ja Iris Aalto

Ajatuksia ja kokemuksia varhaiskasvattajan näkökulmasta päiväkotiryhmässä.

Vastaajan ammattinimike:

Arvioi asteikolla 1-5, kuinka hyvin seuraavat väitteet kuvaavat mielestäsi tasa-arvoisuuden toteutumista päiväkotiryhmässä.

Jokaisen kysymyksen jälkeen on jätetty tilaa halutessasi myös konkreettisille esimerkeille eri tilanteista ja käytännöistä. Pyydämme näitä huomioitanne, koska niistä saamme käytännönläheistä tietoa, joka myös tulee varhaiskasvatustyönne käyttöön.

Ympyröi parhaiten sopiva vaihtoehto. Merkitse arviosi jokaiseen kohtaan erikseen.

1=täysin eri mieltä

2=jokseenkin eri mieltä

3=ei samaa eikä eri mieltä

4= jokseenkin samaa mieltä

5=täysin samaa mieltä

0=en osaa sanoa

1. Suunnittelemani toiminta huomioi sekä tytöt että pojat tasa-arvoisesti. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

2. Kohtelen tyttöjä ja poikia eri tavalla ryhmässä. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

3. Päiväkodin sisätilat ovat mielestäni tasa-arvoiset tytöille ja pojille 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

4. Lelut ja varustus on suunniteltu soveltuvaksi tytöille ja pojille. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

5. Päiväkodin piha on mielestäni tasa-arvoinen ja toimiva sekä tytöille että pojille. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

6. Materiaalihankintoja tehdessä otan huomioon tytöt ja pojat. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

7. Tyttöillä ja pojilla on samat oikeudet ja velvollisuudet. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

8. Lapset toimivat ryhmässä tasa-arvoisesti. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

9. Kannustan lapsia leikkimään sekä tyttöjen että poikien kanssa. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

10. Tuen lasten kaverisuhteita päiväkodin arjessa. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

11. Ryhmän sisätilat ovat suunniteltu toimiviksi tyttöjen ja poikien toiminnalle. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

12. Koen, että minulla on työssäni suuri vastuu lasten sukupuoli-identiteetin kehittämisessä. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

13. Pojat saavat tyttöjä enemmän niin positiivista kuin negatiivista huomiota. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

14. Tasa-arvoinen kasvatus auttaa sekä lapsia että aikuisia viihtymään paremmin. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

15. Huomioin työssäni yksilön taipumukset ja vahvuudet sukupuolesta huolimatta. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

16. Pohdin työtä tehdessäni, miten oma henkilökohtainen toimintani vaikuttaa ohjausprosessissa. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

17. Kasvattaessani näen eroja tyttöjen ja poikien kesken, en vain tyttöjen ja poikien välillä. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

18. Toimintani on esimerkkinä lapsille. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

19. Puhun tytöille ja pojille samalla tavalla. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

Ajatuksiani tyttöjen ja poikien kasvatuksen erilaisuudesta. Sana on vapaa!

KIITOS!

LIITE 2

HYVÄT HAUKKAMÄEN PÄIVÄKODIN LASTEN VANHEMMAT

Olen suorittanut pedagogista harjoitteluani, joka on osa sosionomi (AMK) opintojani, Hillat- ryhmässä viime keväänä 2012. Teen myös opinnäytetyöni Haukkamäen päiväko-
tiin yhdessä opiskelutoverini Iiris Aallon kanssa.

Tutkimuksessamme tavoitteena on tarkastella tyttöjen ja poikien välistä tasa-arvoa ja sen toteutumista päiväkodin arjessa tämän päivän Suomessa. Olemme kiinnostuneita siitä, millaisia ovat teidän vanhempien sekä kasvattajien käsitykset sukupuolesta, tasa-arvosta ja niiden huomioimisesta kasvatuksessa. Tutkimuksemme on laadullinen tapaus-
tutkimus.

Tarkoituksenamme on selvittää, miten Te vanhemmat koette tasa-arvoisen varhaiskas-
vatuksen toteutuvan lapsenne päiväkotiryhmässä. Keräämme kyselylomakkeen avulla mielipiteitä Haukkamäen päiväkodin lapsiryhmän vanhemmilta sekä työntekijöiltä.

Tutkimuksessa tutkitaan ja analysoidaan ryhmän lasten vanhempien sekä kasvattajien mielipiteitä tasa-arvoisuuden toteutumisesta ryhmässä. Kaikki saamamme tieto tullaan käsittelemään ehdottoman luottamuksellisesti ja meitä sitoo vaitiolovelvollisuus.

Vastaukset voi palauttaa lapsesi ryhmän eteisessä olevaan laatikkoon. Toivomme saa-
vamme vastauksenne 21.9.2012 mennessä.

Lisätietoja halutessanne voitte ottaa yhteyttä puhelimitse Jaana Janhonen
+358407021976 tai sähköpostitse jaana.janhonen@student.diak.fi sekä Iiris Aalto
+358407765817, iiris.aalto@student.diak.fi.

Ystävällisin terveisin

Jaana Janhonen ja Iiris Aalto

Kokemuksia lapsenne päiväkotiarjesta.

Vastaa ensin taustatietokysymyksiin:

Vastaaja ympyröi valitsemasi vaihtoehto.

Isä Äiti Muu

Kumpi huolehtii pääsääntöisesti yhteydenpidosta päiväkotiin? Ympyröi valitsemasi vaihtoehto.

Isä Äiti Muu

Arvioi asteikolla 1-5, kuinka hyvin seuraavat väitteet kuvaavat mielestäsi tasa-arvoisuuden toteutumista lapsesi päiväkotiryhmässä.

Jokaisen kysymyksen jälkeen on jätetty tilaa halutessasi myös konkreettisille esimerkeille eri tilanteista ja käytännöistä. Pyydämme näitä huomioitane, koska niistä saamme käytännönläheistä tietoa, joka myös tulee lastenne kasvatustyön käyttöön.

Ympyröi parhaiten sopiva vaihtoehto. Merkitse arviosi jokaiseen kohtaan erikseen.

1=täysin eri mieltä

2=jokseenkin eri mieltä

3=ei samaa eikä eri mieltä

4= jokseenkin samaa mieltä

5=täysin samaa mieltä

0=en osaa sanoa

1. Tyttöjen ja poikien tasa-arvoisuus toteutuu varhaiskasvatuksessa.	1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

2. Päiväkodin tilat ja tarvikkeet palvelevat eri sukupuolta olevia lapsia tasapuolisesti.	1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

3. Päiväkodin piha antaa virikkeitä tasapuolisesti tytöille ja pojille.	1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

4. Lapsen huoltajia tiedotetaan riittävästi päiväkodin arjen tapahtumista. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

5. Päiväkodin arjen toiminnot ovat suunniteltu soveltuvaksi tytöille ja pojille. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

6. Ryhmän sisätilat ovat suunniteltu toimivaksi tälle ryhmälle. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

7. Lapsellamme on ollut vaikeuksia sopeutua päiväkotiin. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

8. Lapsemme ryhmässä tuetaan kaverisuhteiden kehittymistä. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

9. Haluamme lapsemme tutustuvan vastakkaisen sukupuolen rooleihin leikkien avulla. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

10. Vahvistan omia roolikäsityksiäni teoillani ja sanoillani omalle lapselleni, siitä mitä merkitsee olla tyttö tai poika. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

11. Pojat saavat niin positiivista kuin negatiivista huomiota tyttöjä enemmän. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

12. Tasa-arvoisessa kasvatuksessa lapsi saa huomiota persoonansa, ei ulkonäkönsä perusteella. 1 2 3 4 5 0

Esimerkkejä ja kommentteja:

Ajatuksiasi tyttöjen ja poikien välisestä kasvatuksesta. Sana on vapaa!

KIITOS!